

Evangel.

Polem. Luth. 577.

RESPONSIONIS
ALEXANDRI ALESII D. AD
DECLARATIONEM ARTI-
culorum Louaniensium con-
scriptam à Ruardo
Tappero D.

Particula Tertia.

PROPOSITA IN DISPVTATIONE
*ordinaria in Acade-
mia Lipsica.*

Die XXIIII. Nouembris.

LIPSIÆ
IOHANNES RHAMBAVV
EXCVDEBAT.

Anno 1559.

RESOLUTION
DE LA SOCIÉTÉ
ROYALE
DES SCIENCES
ET DES ARTS
DE PARIS
Le 17 Mars 1782.

Par lequel

Il a été résolu
de recevoir
à perpétuité
dans son sein
Monsieur de
Lamoignon

Die XVII. März.

PLATE

LE MOIS DE
MARS 1782.

RESPONSIO AD DE- CLARATIONEM SEXTI Articuli in quo dicitur,

Satisfactio est persolutio pœnæ plerunq; adhuc debite, remissa iam culpa. Nam omnem pœnam peccato debitam semper condonari culpa remissa, erroneum est, & scripturis sacris aduersum.

Verissimè dictum est illud, quod in prouerbi- um abiit, qui benè distinguit benè soluit. Et quidem parata est uia ad concordiam, de tribus partibus pœnitentiæ, Contricione, Confessione, siue Enumerati- one, & Satisfactione in distinctione publicæ pœni- tentiæ à priuata.

Nam omnes fatentur contricionem esse primam partem tam publicæ quàm priuatæ pœnitentiæ.

Nemo etiam negat confessionem imò enumerati- onem eorum peccatorum, pro quibus imponeban- tur pœnæ præscriptæ in canonibus pœnitentialibus necessariam fuisse, sicut docet Cyprianus sermone quinto de lapsis. Pœnitentiæ inquit iter quod osten- dit Antistes, amplectamur remedia uitalia, quæ de scripturis cœlestibus ille depromit assumamus & ex uulneribus etiam occultis, quorum Exomologe- sin fecimus, exponentes apud eum conscientiæ no- stræ pondus salutarem medicinam exquiramus.

Et hoc concordia Ecclesiæ de doctrina satis- factionum condonandum est. Satisfactiones, de quibus loquuntur Cyprianus, Origenes, Hierony-

mus, Ambrosius, & Augustinus necessarias fuisse. Et lapsos à fide non prius admittendos ad communionem, quam pœnas impositas iuxta canones pœnitentiales præscriptos ab Episcopis pertulissent.

Constat etiam hos canones præscripsisse tantum pœnas ijs qui sæuiente persecutione defecissent à fide. Sunt enim ij canones pœnitentiales collecti à Diuo Petro Martyre Archiepiscopo Alexandrino, & hodie etiam extant.

Etsi autem posteriores Episcopi, addiderunt alios canones pœnitentiales pro manifestis criminibus, hæresi, parricidio, incestis nuptijs & similibus: tamen cum uiderent se hac seueritate disciplinæ parum proficere, illamq; pœnitentiam publicam quam semel in uita peragendam esse statuissent, subinde imponendam esse ijsdem, recidiuantibus, permiserunt ipsi hos canones antiquari. Et incorrigibiles dederunt Magistratui ciuili in manus.

De publica satisfactione nulla nunc est contentio sed hoc queritur, utrum pro occultis peccatis imponendæ sint satisfactiones à Sacerdote. Et utrum opera indebita, & sine uerbo Dei suscepta, mereantur remissionem pœnarum temporalium quibus Deus punit peccata remissa in hac uita, & in purgatorio. Hoc enim uolunt Louanienses in articulo. Hoc etiam defendit Ruardus.

Sed priusquam ad eorum argumenta respondeam, tradam simplicem formam doctrinæ de satisfactione.

Simplex

SIMPLEX FORMA
VERAE DOCTRINAE
DE SATISFACTIO-
NIBVS.

TAm nomen ipsum satisfactionis, quam eius definitio, de qua contendunt Sententiarij: Satisfactionem esse reconpensationem poenarum temporalium, quae debentur peccato ex diuina iusticia post dimissam culpam, & poenam aeternam, per opera indebita arbitrio Sacerdotis imposita, aut sponte suscepta, prorsus ignotae fuere sanctis patribus.

Ipsi enim lapsos post Baptismum in manifesta crimina tamdiu a communione arceri uoluerunt, donec specimen ederent suae resipiscentiae, & se ex animo dolere de admissis, & propositum nouae uitae publicae in facie Ecclesiae confessione testarentur, Et per impositionem manuum Episcopi, Presbyterorum, & aliorum Ecclesiae ministrorum absoluerentur: ut docet Tertullianus in libello de poenitentia.

Deinde consultum fuit uerecundiae confitentium, & unus ex presbyteris praelatus est poenitentibus, qui iuxta qualitatem criminum imponeret poenas praescriptas ab Episcopis: ut testantur Socrates lib. 5. cap. 19. Sozomenus lib. 7. cap. 16. Et Nicephorus lib. 12. ca. 18. Haec poenae uocabantur poenitentiae, & constitutiones de his editae, Canones poenitentiales.

A 3

Hos

Hos non licebat Sacerdotem pro arbitrio mutare, aut alias harum loco pœnas imponere, Vt docet Gregorius de pœnitentia d. 6. cum ait: Falsas pœnitentias dicimus, quæ non secundum auctoritatem sanctorum patrum pro qualitate criminis imponuntur. Neq; pœnæ Canonice pro occultis peccatis imponebantur, quia illæ erant pœnitentiæ publicæ, & ij, quibus imponebantur, erant infames.

Vnde ergo, inquires inuectæ sunt in Ecclesiam satisfactiones pro occultis peccatis, quæ pro arbitrio Sacerdotis imponuntur, & remittuntur?

Respondeo, partim ex κακοζηλία, partim ex ignorantia consilij eorum, qui publicas satisfactiones pro manifestis criminibus instituerunt.

Quia enim uiderunt pro diuersitate criminum diuersas pœnas in canonibus præscriptas, colligerunt: Igitur pro quolibet peccato mortali etiam occulto, imponenda est satisfactio septem annorum. Et quia sancti patres uoluerunt tempus publicæ pœnitentiæ, & modum, pro qualitate personarum & signorum, quibus proderent suos animos, petentes reconciliationem moderari, ut Leo Pontifex d. 62. q. 7. docet, cum inquit: Tempora pœnitentiæ habita moderatione constituenda sunt tuo iudicio, pro ut, conuersorum animos perspexeris esse deuotos, pariter habentes ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumcunq; recipientes necessitates.

Ideo somniarunt positum esse in arbitrio Sacerdotis, quas cunq; uellet pœnas imponere, & quando cunq;

docung; uellet eas remittere. Præterea etiam addi-
derunt id, quod nunquam sanctis patribus in men-
tem uenit, quòd per has satisfactiones arbitrio sacer-
dotis impositas, aut spontè susceptas, mereantur
homines remissionem pœnarum diuinitus in hac ui-
ta, exempli cauſſa, & deterrendos alios, & mon-
strandam iustiſſimam iram suam aduersus peccatum
etiam in sanctis, inflictarum, & post hanc uitam in
purgatorio infligendarum. Præterea quòd non so-
lum per nostras, sed etiam per aliorum pro nobis sa-
tisfactiones, ieiunium, preces, castigationes in uita
monastica.

Ad hæc per missationes, exequias, anniuersaria:
postremò etiam per indulgentias tollerentur pœnæ
purgatorij, & satisfaceret iusticiæ Dei pro pœnis tem-
poralibus debitis pro peccato post remissionem cul-
pæ, & pœnæ æternæ.

Hæc inquam tota doctrina ignota fuit patri-
bus, & recens inuecta est in Ecclesiam à monachis
& Episcopis quæstus cauſſa, & huius doctrinæ fi-
ducia multi per omnem uitam securè indulgebant
peccatis, & in morte desperarunt, cum in ea nullam
inuenirent certam consolationem, sicut monstrant
eorum exempla, qui agentes animam inducrunt cu-
cullam, professi sunt monasticam, aut petiuerunt se
cum funibus & calceis Franciscanorum sepeliri.

Orta est autem ut dicebam, hæc doctrina par-
tim ex κακοζηλία, partim ex inscitia. Quia enim
uiderunt sanctos patres in primitiua Ecclesia in-

flixisse pro diuersis criminibus diuersas pœnas. Deinde Deum comminatum esse, & sæpè inflixisse temporales pœnas eis, quos tamen recepit in gratiam. Imaginati sunt sanctos patres ideo conscripsisse canones pœnitentiales, quòd per pœnas in his præscriptas uellent nos satisfacere Deo pro pœnis comminatis & inflictis ab ipso, & has debere redimere per nostras satisfactiones spontè susceptas, & pro arbitrio sacerdotis impositas.

Hic error est omnium simiarum sanctorum, qui eorum opera in ieiunijs, uigilijs, precibus, elemosynis, & uarijs castigationibus imitantur, non intellecto eorum consilio, & refutatur non tantum ex scripturis Prophetarum & Apostolorum, sed etiam exemplis in perpetua historia mundi.

Vt autem doctrina de satisfactione clarè intelligatur, sciendum est, tantam esse iram Dei contra peccatum, ut hæc nulla humana satisfactione placari possit, & oportuerit filium Dei in assumpta humanitate fieri hostiam pro peccato.

Ideo his, qui in Paradyso pollicetur fore, ut semen mulieris conterat caput serpentis, postea per Prophetam suum, ait: Ego ipse sum, qui deleo iniquitates tuas propter meipsum, & peccatorum tuorum non recordabor. Item: Posuit Dominus iniquitatem omnium nostrum in eo, multa correctionis nostræ ei imposita est, & liuore suo sanati sumus. Et ipse docens in assumpta humana natura ait: Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto, ita exal-

tari

tari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam.

Ipse per Apostolum suum docet unicam esse satisfactionem, quæ fit Deo pro peccato. Estq; hic præcipuus locus in epistola ad Hebræos, in qua pro conclusione disputationis dicitur. Unica enim oblatione perfectos fecit in sempiternum eos, qui sanctificantur.

Iohannes autem exponit, quomodo potuerit hac unica oblatione semel in fine seculorum peracta perfectos effecisse omnes, qui inde ab initio mundi uixerunt, & ait, eum esse illum agnum, qui occisus est ab origine mundi, & qui supplex factus est pro genere humano æterno patri, & se humiliauerit factus ei obediens usq; ad mortem.

Deinde etiam docet, quomodo illa unica oblatione sanctificet eos, qui post illam peractam nati sunt & nascentur usq; ad iudicium. Si quis, inquit, peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non tantum autem pro nostris, sed pro peccatis totius mundi.

Unica igitur est satisfactio pro peccato, quæ fit Deo scilicet hostia Christi, & redemptio quæ est in ipso, & propiciatio, quæ fit interueniente sanguine suo, ut ad Roman. 4. dicitur: Omnes enim peccauerunt, & destituuntur gloria Dei, Iustificantur gratis per gratiam & redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propiciatorem per fi-

dem, interueniente sanguine suo ad remissionem præteritorum peccatorum ad ostendendam iusticiam suam, ut sit ipse iustus, & iustificans eum, qui est ex fide Iesu.

Hæc est ocularis demonstratio iusticiæ Dei, quòd tantum sanguine filij sui potuerit ei satis fieri pro peccato hominis, & sic declaret se iustum in seruata promissione facta in paradiso: Semen mulieris conteret caput serpentis: proponens hunc propiciatorem, qui effuso suo sanguine hoc promeruit, ut Deus propter suam iusticiam iustificet eum, qui est ex fide Iesu, & non ex lege, aut circumcissione, aut carne Abraham.

Et si autem post promissionem: Semen mulieris conteret caput serpentis. Et remissionem peccati fiducia huius seminis, inflictæ sunt graues & tristes pœnæ tam uiro quam mulieri: tamen hæc neq; dolore quantumuis magno, neq; luctu perpetuo, neq; ieiunijs & precibus sempiternis per omnem uitam, & nongentos triginta annos, quibus illi uixerunt, tolli poterant, sed oportuit primos homines sustinere & perferre comminatas pœnas: In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec reuertaris in terram. Hæc pœnæ temporales manent in omnibus posteris, nec possunt tolli ullis satisfactionibus.

Deinde pro singulis peccatis actualibus infliguntur nouæ pœnæ temporales, nec unquam usquã manet dedecus culpæ, sine decore iusticiæ.

Neq;

Neq; Mose pœnam inflictam pro incredulitate, ne scilicet ingrederetur terram, ad quam populum ducebat, ullis precibus deprecari poterat.

Neq; Daud mortem filij nati ex adulterio, neque comminatam plebis cladem ex pestilentia.

Ezechias etsi post comminatam mortem impetrat inducias quindecim annorum propter promissionem factam Daudi, quòd Christus ex semine suo esset nasciturus. (Nam Ezechias in sua deprecatione queritur, se rapi ad mortem non relicta posteritate) tamen pœnas comminatas pro ostentatione, & quòd thesauros monstrasset nuncijs Regis Babylonis deprecari non uoluit: quia non habebat promissionem contrariam, sed tantum postulat pacem in uita sua.

Vera pœnitentia in Achab Rege induto sacco, & in eo iacenti, ieiunanti, & incedenti nudis pedibus non potuit auertere comminatas pœnas, pro homicidio Naboth, & cultura idolorum, etiamsi earum dilationem impetrauit.

Ad hunc modum etsi Niniuitis pro tempore parcitum est, cum agerent pœnitentiam in cinere & cilicio: tamen iuxta uaticinium Ionæ tandem perierunt, sicut Thobiæ ultimo dicitur. Quamobrem nunc ô fili excedas Niniue: Nam euenient omnino quæ prædixit Ionas Propheta. Et uideo fore, ut interitum auferat ei sua iniquitas. Audiuit enim priusquam moreretur interitum Niniues, quæ ab Nabuchad=

buchad=

Buchadnezare & Assuero capta est, & ante obitum suum super ea gauisus est,

Sic poenae per somnium Regi Nabuchadnozero praedictae, etsi praedicante Daniele poenitentiam delatae sint: tamen exactis mensibus duodecim, ipse inter bestias fuit ex regno eiectus, nec extat in scriptura exemplum, quod poenae temporales diuinitus comminatae pro peccatis simpliciter sublatae fuerint, etiamsi per poenitentiam sint delatae.

Si quaeris causam, respondit Propheta: Omnes viae domini misericordia & ueritas. Dum peccatores poenitentiam agunt ad misericordiam Dei illustrandam pertinet, & inuitandos alios ad poenitentiam comminatas poenas temporales differre aut mitigare. Sed ad ueritatem eius pertinet, & praescientiam, praedictas etiam infligere, sicut contra in promissione misericordiae. Eius exhibitio immota manet etiamsi differatur, et sancti propter peccata sint puniti, ut Psalmo 38. dicitur: Si filij sui legem meam deseruerint, & in iudicijs meis non ambulauerint, uisitabo in uirga iniquitates eorum, & in uerberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non auferam ab eo, neque fallam ei fidem meam. Neque prophanabo foedus meum, & quae procedunt de labijs meis, non faciam irrita.

Experientia omnium piorum satis persuadere potest eis propter noua peccata infligi nouas poenas, occultas pro occultis, manifesta pro notorijs: Interdum

dum

dum etiam manifesta pro occultis, etsi per indire-
ctum, & per occasionem diuinitus præbitam, ut pec-
cata piorum puniuntur per inopiam, redacta eorum
substantia in fauillam per fulmina, aut omnino de-
structa per tempestates, aut deleta per inundatio-
nes, aut direpta per latrocinia & bella, aut per mor-
bos depascentes carnes & medullas, aut per infeli-
citatem & mortem liberorum. Omnibus enim istis
modis punitus est sanctissimus uir Iob. Et quan-
quam hæ afflictiones fuerunt ei exercitia fidei: ta-
men per has ostensum est illi, quantum abesset à per-
fecta obedientia, quam Lex requirit, & in fine libri
confitetur suum peccatum, & pœnitentiam se actu-
rum ait in puluere & cinere.

Pœnæ diuinitus impositæ regnis & rebus pu-
blicis, uocantur à Prophetis onera: ut onus Baby-
lonis, onus Aegypti, onus Tyri &c. & quia pœnæ
scilicet eis diuinitus imponebantur, & hæ pro pec-
catis erant perferendæ.

Ab his temporalibus pœnis Sacerdos non ma-
gis potest absoluere, quam à suspendio uel gladio.

Neq; Mose potuit simpliciter deprecari pœ-
nam adorati uituli, etiamsi postulasset eam remitti
populo, aut se deleri de libro uitæ. Responsum enim
fuit illi, qui mihi peccauerit, hunc delebo de libro
uitæ. Vade, & duc populum istum ad locum, ad
quem locutus sum: Ecce Angelus meus ibit ante te.
In die autem uisitationis meæ, uisitabo etiam hoc
eorum peccatum in eis.

Et

Et deprecanti Hieremiæ pœnas populo comminatas, responsum est: Si Noe, Abraham & Iob steterint coram me, non est cor meum ad populum istum.

Nec ausus fuit Daniel deprecari captiuitatem populi, nisi post septuaginta annos à Hieremia prædictos. Quare manifestum est, temporales pœnas diuinitus comminatas, nec uera quidem pœnitentia, ieiunijs & gemitibus cordis, uigilijs, precibus & reliquis fructibus pœnitentiæ dignis præceptis à Deo, posse tolli, etiamsi interdum differantur, & merum commentum esse pœnam æternam potestate clauium in temporalem commutari luendam in hac uita, uel in purgatorio, & hanc quoq; aliqua ex parte remitti in absolute, & reliquam compensari nostris satisfactionibus, impositis pro arbitrio Sacerdotis, aut à nobis spontè susceptis sine mandato Dei.

Non commutatur pœna æterna in temporalem, sed propter passionem Christi, & satisfactionem persolutam ab ipso precio sanguinis sui omnino remittitur & deletur.

Aliæ prorsus sunt pœnæ temporales ab æterna, & propter aliam causam inflictæ, quam ut Deus uelit sibi satisfieri per illas à pijs pro præteritis peccatis. Vult enim Deus conspici iram suam contra præsens in carne peccatum, quod totum tolli non potest, donec anima à corpore separetur, & cadauer redeat in puluerem, ex quo sumptum est, iuxta
diuinam

diuinam comminationem. Ita hæret sapor ille pomi infecti à serpente in Epigloto. Imò tanta est ex illa prima dubitatione & diffidentia reliqua in mente caligo, ignorantia & incredulitas, tam magna cordis contumacia ex illa prima inobedientia. Et infinitum pelagus pessimarum cupiditatum omnis generis natum ex pulchri pomi appetitione, ut oporteat has reprimi in pijs communibus uitæ miserijs & ipsa morte. Et singulos pro suis peccatis, quibus Deus afficitur contumelia, oportet circumferre signa sui reatus, sicut Adamum, Dauidem, Mariam sororem Mosi, & ipsum Mosen: Et singulas gentes, regna & Resp. ferre à Deo onera imposita propter idolatrias, impiam doctrinam, & manifesta flagitia, ut conspiciatur ira Dei contra peccatum in pœnis temporalibus, & alij absterreantur, & satisfiat Ecclesiæ, ac pijs subiectis cruci, qui fremunt inter afflictiones, cum uident aliorum peccata non esse punita, etiamsi illi sint à Deo abiecti, & reseruentur ad æternum incendium.

Propter mortificationem igitur præsentis in carne peccati, & corruptionem naturæ, quæ nunquam cessat parere fructus morte dignos, nisi reprimatur per afflictiones, & propter exemplum, & ad monstrandam iram Dei contra peccatum, & satisfaciendum Ecclesiæ imponuntur pœnæ temporales, non ut Deo satisfiat, cuius ira tanta est, ut sola uictima Christi potuerit placari.

De

De alijs causis, & finibus afflictionum, quibus
pij subiecti sunt bona Dei uoluntate, & ad ornan-
dam suam gloriam, & demonstrationem fidei ipso-
rum, & testimonia doctrinae, quam statuunt certissi-
mam esse, & propter quam perferre omnia suppli-
cia & mortem sunt parati, dicendum erit alio loco,
scilicet de cruce. Etiam si haec non sit minima pars
crucis, circumferre in poenis temporalibus signa
nostri reatus, quae tamen ad nostram emendationem
& probationem fidei, ac documenta patientiae, &
spei confirmationem Deus pro immensa bonitate ac
sapientia, qua ex malis bona elicit, conferre solet,
& amplissimis in hac uita, & in aeterna praemijs
ornare.

Ostensam ratione, qua contentiones in doctrina
Ecclesiastica de satisfactionibus componi pos-
sunt, & tradita simplici de his docendi formula:
restat, ut ad illa, quæ opponuntur, respondeamus.

Sed addam prius unum aut alterum testimonium
ad confirmandum id, quod ultimo loco dictum est,
communes misérias in hac uita, & mortem, ac per-
sonales etiam pœnas diuinitus comminatas, non tol-
li omninò per nostras satisfactiones, aut deprecatio-
nes, sed manere etiam post remissionem peccato-
rum, ut sint exercitia fidei, & propter alias causas
suprà commemoratas.

Ita enim docet Augustinus lib. 2. de peccatorum
meritis, & remissionibus, cap. 34. Si Deus, inquit,
propter peccatum illud fuerat comminatus Dauidi,
ut humiliaretur à filio, cur dimisso peccato, quod
erat comminatus, impleuit, nisi quia rectissimè, si
dictum fuerit, respondetur, remissionem illam pecca-
ti factam, ne homo ad percipiendam uitam impedi-
retur æternam, subsequutum uerò illud commina-
tionis exemplum, ut pietas etiam in illa humilitate,
exerceretur atq; probaretur, sic & mortem corpo-
ris propter peccatum Deus homini inflixit, & post
peccatorum remissionem, propter exercendam iusti-
tiam, non ademit.

Gregorius lib. 9. moralium. in Iob, cap. 2. circa
illud, Deus, cuius iræ resistere nemo potest, disertè
querit, quomodo iræ Dei resisti non posse, dicitur,
cum multi sancti deprecati sint iram Dei contra po-
pulum

B

pulum

pulum Israëliticum? Mirum ualdè, inquit, est, quòd iræ Dei nullum posse resistere, dicitur, cum multos indignationi obuiaſſe eloquia diuina, testentur. An non Mose iræ Dei restitit, qui, peccante populo, ipse pro eis precatus est, dicens: Dimitte eis hanc noxiam, aut dele me de libro quem scripsisti? An non iræ Dei restitit Aharon, cum inter uiuentes & mortuos, thuribulum sumſit, atque animaduersiones Dei, igni incenso, oblatione temperauit? An non Phinees iræ Dei restitit, qui cum alienigenis luxuriantes, in ipſo coitu trucidans, zelum suum diuinæ indignationi obtulit, & furorem gladio placauit? An non Dauid iræ Dei restitit, qui Angelo populum percutiente, se offerens placationis gratia, & ante tempus promeruit? An non Helias iræ Dei restitit, qui, longo iam tempore, terra arente, subductas de cælo pluuias, uerbo reuocauit? Quomodo ergo iræ Dei nullum posse resistere dicitur? Sed si subtiliter, & hæc beati Iob eloquia, & illorum facta pensamus, & uerum cognoscimus, quia iræ Dei non resistitur, & uerum, quia multi sæpè restiterunt. Omnes enim sancti, qui iræ Dei obuiant, ab ipſo accipiunt, ut contra impetum passionis eius opponant, atq; ut ita dixerim, cum ipſo se erigunt, contra ipsum, eosq; diuina uis sibi opponit.

Cum uerò superna elatio sese, ut ita dixerim, mendullitus mouet, hanc oppositio humana non retinet, nec se ei cuiuslibet deprecatio, obijcit, cum semel

Deus

Deus aliquid ab intimis irascendo disponit, hinc est, quod Mose ad petram Oreb ueniens, pro aquæ exhibitione diffidens, repromissionis terram ingredi, Domino irascente, non potuit, & sæpe de hac re affligitur, sæpe desiderio se excitante, turbatur, & dispositæ ultionis iracundiam à se repellere, non ualuit, qui hanc uolente Domino, à populo amouit. Hinc Dauid, qui prostrata plebe post modum Angeli gladium compescuit, prius plorans & eiulans, nudis pedibus filium fugit, & quousq; perpetrati facinoris ultionem ad plenum reciperet, iram Dei pro seipso temperare nequaquam ualuit. Iræ igitur resisti ualet, quando qui irascitur, opitulatur. Et resisti non ualet, quando ipse precem, quæ ei funditur, non aspirat. Hinc ad Hieremiam dicitur: Tu ergo noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te. Et rursus: Si steterint Mose, & Noe, & Samuel, coram me, non est anima mea ad populum istum.

Iuxta hanc responsionem, deprecamur poenas alijs comminatas, cum Deus precem aspirat, & non omnem iram suam accendit. Pro nobis deprecari non possumus, & cum in ira arguit, & corripit in furore.

Sed exemplum Mose probat, Deum distulisse poenas, non simpliciter tulisse, quia clarè ait: In die autem uisitationis meæ, uisitabo & hoc eorum peccatum super eos. Exempla Aharonis, Phineis, Eliæ & Dauidis docent, Deum lenire poenas, & finem facere puniendi propter poenitentiam & preces

Ecclesie, sed tamen diuinas comminationes nunquam fuisse irritas. Contra inquit, Hieremie 18. dicitur: Si poenitentiam egerit gens a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego poenitentiam super malo quod cogitaueram, ut facerem eis. Et comminatio poenarum Niniuitis simpliciter est sublata, Respondeo, Deum ad poenitentiam populi de peccato, agere poenitentiam de poenis, quando poenas lenit aut transfert, aut finem puniendi facit. Et in hanc sententiam quosdam dicere, temporales poenas nonnunquam tolli, nec tamen sentire, comminationes Dei irritas esse.

Poenas a Iona Niniuitis comminatas ad tempus tantum, & non simpliciter sublatas, docet Thobias, cum ait: Prope est, ut intereat Niniue. Neque enim uerbum Domini intercidit. Nam persuasa habeo, quae Ionas propheta de subuersione Niniue uaticinatus est.

Sed dices: Ergo temporales poenae non sunt semper deprecandae. Respondeo: Deprecandae quidem sunt, sicut bona temporalia sunt petenda: sed tamen addita hac conditione: Fiat uoluntas tua, sicut in caelo, & in terra. Et non mea uoluntas, sed tua fiat.

Ad dictum Danielis, quod citatur pro satisfactoribus, peccata tua redime iustitia. Respondeo, Eandem esse sententiam totius illius concionis, quae est similium in Prophetica & Apostolica scriptura.

Daniel cum ait, Te pellent ex hominibus, donec agnoscas, quod excelsus imperet in regno hominum.

Prædi-

Prædicat pœnitentiam, & docet reuelari iram Dei aduersus impietatem & iniustitiam Regis, qui ueritatem Dei detinuit in iniustitia. Nam à Daniele antè edoctus fuerat de regno Christi, & de quatuor monarchijs euertendis, propter contumeliam eius, Et præclaram tunc edidit confessionem, & uisa liberatione Danielis ex clibano incenso, edicto cauit, ne quis conuicium diceret aduersus Deum. Et nihilo minus impium animum non deposuit, sed superbiuit de sua potentia, ut docet Daniel in concione ad Bel-sazarum eius filium: Cùm parens tuus elato animo esset, sibiq; arrogaret immoderata, de solio regni depositus est.

Vt igitur in prædicatione pœnitentiæ Paulus docet, Iram Dei reuelari contra impietatem & iniustitiam omnium hominum: ita Daniel in sua concione ad Regem Babylonis, prædicat ei impendere horrendas pœnas propter iniustitiam & impietatem.

Et quemadmodum Paulus ait: Iustitiam Dei in Euangelio reuelari ex fide: ita Daniel, cùm inquit Regi Babylonis: Peccata tua redime iustitia, Concionatur de iustitia fidei, & iubet eum sperare remissionem peccatorum per fidem in Christum, de cuius regno antè docuerat Regem, dicens: Temporibus regum illorum Deus cœli regnum condet, quod æternis temporibus non destruetur, nec imperium eius alteri populo relinquetur. Comminuet enim ac finiet omnia regna, & ipsum in æternum stabit.

Ita enim Esaias de iustitia loquitur: In noticia

B 3

sui

sui iustificabit ipse iustus meus multos, Esaia 53. Et Hieremiae 33. Hoc est nomen, quod uocabunt eum Dominus iustitia nostra.

Neceſſe eſt enim hanc concionem: Peccata tua redime iustitia, intelligi primò de remiſſione peccatorum, iuxta generalem regulam: Huic omnes Prophetae testimonium perhibent, Remiſſionem peccatorum accipere omnem, qui credit in eum: Deinde de dignis fructibus poenitentiae, & iustitia bonae conscientiae, sicut illud quod additur: & beneficentia erga pauperes. Nam beneficentia κατὰ σπουδὴν ὁχλῶν complectitur omnia officia dilectionis erga proximum. Ideo omnes Propbetae in suis concionibus de poenitentia, hortantur ad beneficentiam, ut Esa. 53. Solue uincula afflicti, tolle onera, quae depri- munt, dimitte captiuos, frange esurienti panem tu- um, &c. Tunc erumpet uelut aurora lux tua. Iu- stitia anteibit faciem tuam, tunc inuocabis, & Do- minus exaudiet, &c.

Thobias non solum iustitiam cum benignitate, sed etiam cum precibus & ieiunio coniungit. Bo- nae, inquit, sunt preces, quae cum ieiunio, & beni- gnitate, & iustitia, coniunctae sunt.

Quòd autem in Graeca & usitata uersione dici- tur, beneficentia, Vel ut in Hebraeo est, Iustitia li- berat à morte. Ipse exponit addito exemplo de Achiacharum, quem nos Mardocheum dicimus, li- berato ab insidijs Aman, propter beneficia, quae in eum contulerat.

Iustitia

Iustitia etiam, uel eleēmosyna, dicitur expiare
omne peccatum κατὰ μετονομίαν, quia est cer=
tum testimonium remissionis peccatorum, iuxta il=
lud, Remittite, & remittetur uobis. Item, Et di=
mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus de=
bitoribus nostris.

Quòd autem istic additur, Et perducet ad uitam
aeternam, ουθενδ' οχὴ est, quia beneficentia, sicut
alia bona opera, habet sua præmia in uita aeterna.

Hæc igitur, quæ ex Daniele & Thobia afferun=
tur, nihil faciunt pro arbitrarijs satisfactionibus.
Neq; illud quod ex Ioële citatur: Conuertimini ad
me in toto corde uestro, in ieiunio, fletu & planctu.
Non negamus, quin sacerdos debet concionari de
pœnitentiæ fructibus, oratione, ieiunio & eleēmo=
synis, & de his etiam in genere præcipere: sed ex
eo non sequitur, quòd certas preculas, ieiunia cer=
tis diebus, & certas eleēmosynas imponere debet,
tanquam satisfactiones pro peccatis in hac uita &
in purgatorio.

Ad illa, quæ ex Cypriano afferuntur pro satis=
factionibus, Respondeo, eum complexum esse totam
pœnitentiam cum dignis fructibus, additis etiam
pœnis, quas ait Episcopus ex scripturis descripsisse.

Verba Cypriani sunt sermone quinto de lapsis:
Rogandus est Deus, & satisfactione nostra placan=
dus: Illi se anima prosternat, illi mœstitia satisfaci=
at: Illi spes omnis incumbat, & post pauca, pœni=
tentia iter, quòd ostendit Antistes: Amplectamur

remedia uitalia, quæ de scripturis coelestibus ille de-
promit, obseruemus.

Augustinus diligenter inter ueram pœnitentiam
& satisfactiones Canonicas distinguit. Et de priori
quidem exponit illa, quæ citari solent pro satisfac-
tionibus. Quisq; inquit, maiorem seueritatem de-
bet exercere, ut à seipso iudicatus, non iudicetur à
Domino. Ascendat itaq; homo tribunal mentis, si
timet, quòd oportet nos exhiberi ante tribunal Chri-
sti. Constituat se ante faciem suam, ne hoc ei postea
fiat, quòd minatur Deus: Arguam te, & statuam
te contra faciem tuam, Atq; ita constituto iudicio in
corde asit accusatrix cogitatio, testis conscientia,
carnifex timor, sic quidem sanguis animæ confiten-
tis profluet per lachrymas.

Et de Satisfactionibus Canonicis, & earum fine,
addit: Postquam peccator seuerissimæ medicinæ
sententiam in se protulit, ueniat ad Antistites, per
quos illi clauæ in Ecclesia ministrantur, & tan-
quam bonus filius incipiens iam esse, custodiat satis-
factionis suæ modum à præposito sacerdotum præ-
scriptum, ut in offerendo sacrificio cordis contri-
bulati, deuotus & supplex, nedum sibi, sed & cæte-
ris in exemplum maneat, ut si peccatum eius non so-
lùm in graui suo malo, sed etiam in tanto scandalo
aliorum est, atq; hoc expedire utilitati Ecclesiæ ui-
detur Antistiti, in notitia multorum, uel coram to-
tius plebis multitudine agere pœnitentiam non re-
cuset.

Ex his

Ex his manifestum est, quòd dicta patrum de satisfactionibus perfidiosè & impudenter citantur ad probandum, satisfactiones arbitrarias imponendas esse pro occultis peccatis ad compensandas poenas temporales in hac uita & in purgatorio.

Id, ut manifestum fiat, adscribam Canones poenitentiales, de quibus loquitur Cyprianus. Hos .n. ut principio dictum est, collegit Petrus Martyr, Episcopus Alexandrinus, qui anno Domini trecentesimo, decimo quinto, pro confessione ueræ fidei, interfectus est.

PRIMVS CANON.

Iubet eos, qui inter tormenta à fide defecerunt, post poenitentiam trium annorum & quadraginta dierum, recipi.

Secundus Canon.

Illos, qui diuturnitate carceris sine corporis cruciatibus Christum abnegauerant, post poenitentiam quatuor annorum, ad communionem admittit.

Tertius Canon.

Præscribit totidem annos poenitentiae ijs, qui ante tormenta & carceres, deseruerunt patrocinium Euangelij, Et se impijs adiunxerunt.

Quartus Canon.

Reijcit eos qui à fide lapsi, non agunt publicam poenitentiam.

Quintus Canon.

Ab his, qui simularunt, se laborare morbo comitiali, ne cogerentur sacrificare, aut aras prætere-

B S rierunt

rierunt idolorum, ut subornarunt alios, ut pro se sacrificarent, postulatur semestris pœnitentia.

Sextus Canon.

Imponit annuam pœnitentiam illis, qui seruos Christianos loco suo substituerunt, ut sacrificarent.

Septimus Canon.

Illis, qui liberos uiros subornarunt, ut pro ipsis immolarent idolis, præscribit pœnitentiam trium annorum.

Octauus Canon.

Delatos, & traditos iudici abnegantes fidem: Et deinde sua sponte Christum confitentes, inter tormenta, & carceris squalorem perpeffos, iubet sine pœnitentia admitti.

Nonus Canon.

Idem statuit de his, qui non interrogati Christum confessi sunt.

Decimus Canon.

Arcet Clericos à ministerio, qui se primum periculis obiecerunt. Et post abnegationem Christi, rursus illum confessi sunt.

Vndecimus Canon.

Iubet orare pro his, qui primò à fide resilierunt: deinde constantia martyrum animati Christum confessi sunt: Sed postea inter tormenta uacillarunt, ac tandem pœnitentia ducuntur de sua infirmitate.

Duodecimus Canon.

Iubet eos absolui, qui pecunia redimerunt, ne immolarent.

Decimus

Decimus tertius Canon.

Idem statuit de his, quæ relictis omnibus, fuga sibi consuluerunt.

Decimus quartus Canon.

Iubet inuitos, & in uinculis coram idolis adductos in ministerio retineri.

Posteriores Canones undiq; & ex omnibus Patribus collecti à Gratiano, & relati inter decreta Pontificum, tantum de satisfactionibus, quæ imponebantur pro manifestis peccatis, meminerunt.

Neq; defitentur hoc Sententiarij, neq; Ruardus Louaniensium articulorum propugnator. Sed sic argumentatur. Patres iusserunt publicis peccatis infames non admitti ad communionem, nisi antè testati fuissent, se ex animo resipiscere, & præstitissent Canonicas satisfactiones, Post quas absoluebantur tam à culpa quam à poena, quemadmodum in baptismo. Igitur cum hæc disciplinæ seueritas sit nunc remissior, & rari inueniantur, qui tantam habeant contritionem, quæ sufficiat ad remissionem culpæ & poenæ, uel de seipsis sumant tantas poenas ante absolutionem, ut nulla restet poena luenda & c. debet imponi à sacerdote Satisfactio post absolutionem peragenda: etsi non tanta, quanta peccatorum requirit grauitas, saltem quanta humana fert fragilitas.

Sed hoc argumentum nititur falsæ & impiæ imaginationi, quæ fingit remissionem peccatorum pendere ex magnitudine & diuturnitate contritionis.

Sic

Sic enim docent Sententiarij, Contritionem tantam esse posse, ut satisfaciat non tantum pro culpa, sed etiam pro poena. Et Ruardus clarè ait, Satisfactionem complecti omnia, de quibus Sacerdos iudex ipsius poenitentis potest arbitrari, poenitentiq; iniungere, siue sint afflictiones ante absolutionem ad placandum Deum, siue post absolutionem ad satisfaciendum de peccato, & peccati poena restante.

Hæc doctrina falsa ac palam impia est, & aduersatur uniuersæ scripturæ, & displicuit omnibus, qui inter Scholasticos erant doctiores. Longobardus ipse, d. 18. ex scriptura & Patribus probat, Solum Deum remittere culpam & poenam. Ipse enim inquit, per seipsum peccata poenitentium tegit, & tunc tegit, quando ad poenam non reseruat. Tunc igitur tegit, quando debitum poenæ soluit, sicut Augustinus apertè docet, exponens locum Psalmi: Quorum tecta sunt peccata, id est, cooperta & abolita. Si enim texit Deus peccata, noluit animaduertere, id est, punire, sed ignoscere. Videre enim Deum peccata, est ad poenam imputare: Auertere autem faciem à peccatis, est ea ad poenam non reseruare. Et post multa similia sic concludit. Solus ergo Deus hominem interius mundat à peccati macula, & à debito æternæ poenæ soluit: Qui per Prophetam ait, Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter meipsum, & peccatorum tuorum non recordabor amplius.

Addit

Addit etiam dicta Ambrosij & Augustini: Ille solus peccata dimittit, qui solus peccatis nostris mortuus est. Nemo tollit peccata, nisi solus Deus, qui est agnus, tollens peccata mundi.

Ad hæc respondet Ruardus, Post remissionem culpæ & pœnæ æternæ restare pœnam temporalem persoluendam in hac uita, uel in purgatorio: Et ad hanc tollendam imponi satisfactiones, idq; Patres sensisse, in doctrina de satisfactionibus Canonicis.

Hæc falsa esse, manifestum est, Clarè enim ait Augustinus ad Theodotum: Talis, mihi crede, est erga homines pietas Dei, ut nunquam spernat pœnitentiam, si ei syncerè & simpliciter offeratur, etiamsi ad summum quis perueniat malorum, & inde tamen uelit reuerti ad uirtutis uiam, suscipit & libenter amplectitur, facit omnia, quatenus ad priorem reuocet statum, & quòd est adhuc præstantius & eminentius, etiamsi non potuerit quis explere in præsentis satisfaciendi ordinem, quantulocumq; tamen, & quamlibet breui tempore gestam non respuit pœnitentiam.

Ruardus ipse fatetur ex Epistola 8. tertij libri Cypriani, hæc tria posse colligi, pœnitentes non prius absolutos & admissos fuisse ad communionem, quam satisfactiones Canonicas perfecissent: Deinde ratam fuisse absolutionem etiam ante impletas satisfactiones, quamuis sacerdos, qui hanc imperitus fuisset, peccasset. Tertium, quòd necessitate, uel infirmitate cogente, licebat absoluere sine impositis satisfactionibus.

Mania

Manifestum est igitur, Cyprianum & Augustinum sensisse, Satisfactiones Canonicas imponi debere exempli causa, & ut satisfiat Ecclesiae, & non ad placandam iram Dei, aut quod peccata sine his non possunt dimitti, sicut supra ex eorum dictis monstratum est.

Sed sepositis Patribus, colloquamur cum Ruar-
do ex scriptura. Quid ais Ruarde, Christus tantum
satisfecit pro culpa & non pro poena? Hocne solum
meruit sua passione, ut poena aeterna permutaretur
cum temporali, quae in purgatorio eadem est, quan-
tum ad substantiam & acerbitatem cum poena dam-
natorum, ut tu fateris?

Itane intelligenda sunt haec dicta scripturae, Ve-
re dolores nostros ipse tulit, & peccata portavit,
huius liuore sanati sumus. Aspergis me Domine hy-
sopo & mundabor, lauabis me, & super niuem de-
albabor, qui lauit nos a peccatis nostris in sanguine
suo. Ipse est propitio pro peccatis nostris. Qui pec-
cata nostra pertulit in corpore suo super lignum
crucis?

Estne haec sententia Verborum absolutionis,
Ego te absoluo a peccatis tuis, id est, alligo te ad poe-
nas purgatorij, quae eadem sunt cum poenis inferni?
Et nostrae satisfactiones per opera indebita hoc me-
rentur, quod filius Dei non potuit promereri effu-
sione sui sanguinis? Quomodo ergo meruit remis-
sionem peccatorum, & quid est Deum remittere
peccata? Estne hoc Deum remittere peccatum,
quod

quod homines quando condonent offensas, dicere solent. Ich wil vergeben / aber nicht vergessen. Hoc est, Volo quidem remittere offensam, aut ut Magistri nostri loquuntur: Rancoram cordis, sed non obliuiscar, imò ulciscar per omnem occasionem? Estne hæc huius dicti sententia: Ego sum, ego sum ille, qui deleo iniquitates tuas propter meipsum, & peccatorum tuorum non recordabor amplius.

Hic dimitto Ruardum cum suis subtilitatibus, Deum delere peccata, & eorum non recordari, quando deponit hostilem animum. Nos reddere Deo suam gloriam per nostras satisfactiones. Nos, inquam, de quibus Paulus ait: omnes destituuntur gloria Dei, quæ tùm demum ei reddita est, cum Christus nasceretur, canentibus Angelis gloriam in excelsis Deo. Relinquo eum cum suis subtilitatibus. Christum meruisse nobis, ut possimus satisfacere pro peccatis: & similia facere ijs, quæ ipse fecit. Hæc enim deliramenta non iudicavi digna responsione.

THEMATA
DE LIBERO
ARBITRIO, PRO
POSITA IN ORDINARIA
DISPUTATIONE.

Ad diem X. Januarij.

C

Decla

DECLARATIONIS
SEPTIMI ARTICVLI IN
QVO DICTVR.

Certa fide tenendum est, homi-
nem habere liberum arbitrium,
quo potest malè, & cum gratia Dei
bene uti, & post peccatum admis-
sum, Deo iuuante pœnitere, & con-
sequi remissionem peccatorum.

L I M A.

Duo sunt, quæ præcipuè impediunt concor-
diam, de hoc articulo. Primum est, quod Lo-
uanienses pugnant pro merito congrui, quod pla-
nè Pelagianum est, ut docet Augustinus ad Hilari-
um & Prosperum.

Alterum, quod Lutherani insimulantur à Ruar-
do hæreseos Lucidi presbyteri, & quod doceant
uoluntatem hominis in conuersione pure passiuè se
habere.

Primo igitur errores præcipuos de libero arbi-
trio exponam.

Deinde de occasione errorum, & singulorum
confutatione breuiter dicam.

Tertiò tradam simplicem formam docendi de li-
bero arbitrio.

Duo autem sunt præcipui errores de libertate
humanæ uoluntatis: unus Manichæorum: alter Pe-

lagij, ut docet Hieronymus in expositione fidei ad Damasum. Alij errores, noua sophistica hos renouarunt, ut Lucidus & Maxentius reuocarunt blasphemiam Manes, Et Scholastici hæresin Pelagij.

Manichæi docuerunt, duas esse naturas in homine, unam bonam ex Deo bono, alteram malam de gente tenebrarum, quæ nunquam fuit bona, ac ne quidem esse potest.

Occasio erroris Manicheorum.

Manes legens in Euangelio, Vos cum sitis mali, nostis dare bona filiis uestris. Et uos ex patre Diabolo estis. Et sapientia carnis est inimicitia aduersus Deum. Et uideo aliam legem, in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Et caro & sanguis regnum Dei non possidebunt.

Putauit hæc & similia dicta de homine, quatenus est animal rationale, accipienda esse, et affirmauit, omnem corporalem creaturam esse à Deo malo.

Confutatio erroris Manicheorum.

Multis libris Augustinus confutauit hunc errorem, ex quo magna cum difficultate, precibus matris, & doctrina Ambrosij se eluctatum fuisse testatur, in libris confessionum. Hanc etiam blasphemiam refutauit Tertulianus scribens contra Cerdonem, et Marcionem. Et Irenæus discipulus Polycarpi, cui cum Romæ aliquando obuius uenisset Marcion, et interrogasset Polycarpum: Nosti ne nos? Respondit ille: Noui te esse primogenitum Sathanæ. Refutatur

futatur

utatur autem Manis blasphemia, à spiritu sancto
in primis uersibus sacrorum librorum: In principio
creauit Deus cœlum et terram: & uidit Deus cun-
cta, quæ fecit, & erant ualde bona. Et dixit Deus:
Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem
nostram. Et alibi dicitur. Deus fecit hominem re-
ctum, & reliquit eum in manu consilij sui, & adie-
cit mandata, & dixit: Si seruaueris hæc, seruabunt
te. Et de filio Dei in principio Euangelij Iohannis di-
citur: Omnia per ipsum facta sunt. In ipso uita
erat. Et uita erat lux hominum. In sua uenit, & sui
eum non receperunt.

Hæc testimonia clarè probant, hominem condi-
tum à Deo, & quidem ad imaginem & similitudi-
nem suam: id est, in perfecta sapientia, & iustitia
spirituali. Nam in his consistit ratio imaginis Dei,
& per hæc restituitur in homine lapsa, ut Paulus do-
cet, & nos infra dicemus.

Secundus error.

Pelagius docuit hominem posse suis uiribus sa-
lutem & felicitatem assequi. Ideo negauit naturam
esse corruptam per lapsum Adam, & mortem esse
poenam peccati ipsius. Et sustulit peccatum origi-
nale, negauitq; baptismum esse necessarium infan-
tibus. Et contra affirmauit primos homines condi-
tos à Deo mortales, & mortuos fuisse, etiamsi non
peccassent. Et omnes homines non aliter atq; Adam
& Euam posse præstare legem Dei, & sine pecca-
to esse.

Pelagianæ hæreseos occasio.

Videbatur ei indignum, & à diuina iustitia alienum, ut propter lapsum unius hominis totum genus humanum periret. Et contra citabat scripturam Ezechielis 18. Quid est, quod prouerbij loco dicitur? Patres nostri comederunt fructum acerbum, & dentes filiorum obstupuerunt? Non erit ita. Filius non portabit iniquitatem patris.

Deinde non potuit intelligere, quomodo peccatum à parentibus baptizatis transfiret in posteros per propagationem, cum anima diceretur creari à Deo, & peccatum originale tolli in baptismo.

Et hoc iudicabat absurdum esse, Deum dedisse hominibus legem, quam seruare non possent, præsertim cum in plerisque locis requirat perfectionem, ut Ambula coram me, & esto perfectus. Estote mundi, sicut ego mundus sum. Si uis perfectus esse: uade et uende omnia, & da pauperibus, & ueni ac sequere me.

Persuasus enim fuerat à suæ professionis hominibus, id est, monachis, quod in eorum uita consisteret perfectio, quam Christus in Euangelio requiri docet per legem. Et quia educatus fuit in Philosophia, & ualebat ingenio ac eloquentia, contendit hominem suis uiribus posse implere legem, & sine peccato esse. Et contra Augustinum citabat dictum Hieronymi, qui dicit Deum præcepisse impossibile Anathema sit. Et multorum sanctorum sententias ad suum dogma confirmandum torquebat.

Confu=

Confutatio hæresis Pelagij.

Sanctus Hieronymus confutauit hæreses Pelagij duas, id est, de integritate uirium hominis ad præstandam legem Dei, & quod non opus sit baptismo propter peccatum originis, duobus elegantibus Dialogis, in quorum fine remittit eum ad scripta Augustini, dicens, se nihil ad hæc additurum, ne audiat illud Horatianum :

In syluam ne ligna feras.

Beatus Augustinus multos contra Pelagium, & Pelagianos, scripsit libros, de natura, & gratia, de gratia & libero arbitrio, de correptione & gratia contra duas epistolas Pelagij, contra Pelagium & Celestium, contra Iulianum libros sex, in quorum altero omnia dicta patrum citata à Pelagio recēset, & ex omnium, qui tunc in Ecclesia habebantur celebres scriptores testimonijs, eius dogma refutauit.

Sufficit autem uel unus locus in 5. cap. ad Romanos, ad errorem hunc refutandum. Quemadmodum per unum hominem peccatum ingressum est in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes peruasit, quatenus omnes in eo rei sunt, etiam illos, qui non peccauerunt ad similitudinem transgressionis Adam, id est, peccato actuali.

Hunc locum etsi Pelagius exposuit de imitatione, sicut ille, qui nomine Hieronymi edidit commentaria in Romanos : tamen refutatur ex contextu orationis, & ex eo quod sequitur condemnatio ex uno delicto in omnes ad condemnationem. Et 1. ad

Corinthios 15. dicitur : Quemadmodum omnes in Adam moriuntur, ita in Christo omnes uiuificabuntur. Clare etiam docet Paulus in Epistola ad Rom. cap. 8. Το ἄδ' ὡς τὸν legis sublatum per Christum: & hunc esse finem legis ad iustitiam omni credenti, cap. 10. Omnes esse reos, & destitui gloria Dei: Iustificari autem gratis per gratiam. cap. 3. Deum conclusisse omnes sub inobedientiam, ut omnium misereretur. cap. 11. Dominum de cælo prospexisse super filios Adam, ut uideret, an sit intelligens aut requirens Deum. Omnes sese auertisse, & inutiles fuisse, non esse qui faciat bonum, ne unum quidem. cap. 3. Et Iob inquit, ne ullum quidem esse mundum, ac ne infantem unius diei. Et Psalmus clarè ostendit, nos in peccatis concipi & nasci, quoniam in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Et Paulus ait : Eramus omnes natura filij iræ, sicut cæteri. Et Christus inquit : Oportet uos nasci denuo : Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non uidebit regnum Dei.

Primos autem homines non fuisse morituros, si seruassent mandatum, declarat comminatio Dei, addita transgressioni præcepti : In quacunq; die comederitis, moriemini. Et responsio mulieris ad questionem serpentis : Cur præcepit uobis Deus, ne de pomo in medio paradysi ederetis? Ne moriamur, inquit illa. Et in libro sapientiæ dicitur : Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione uiuorum. Inuidia Diaboli mors introiuit in orbem terrarum.

Omnes

Omnes igitur posterius Adam sunt rei iræ Dei, & temporalis atq; æternæ mortis propter peccatum primorum parentum. Et Deus ideo tulit legem impossibilem, ut peccatum, quod ante non imputabatur, nec agnoscebatur obscurata imagine Dei in mente hominis, & aucta impietate & iniustitia, conspicuum foret, & conuinceretur dignum ira Dei, & æternis supplicijs. Et ut homines confugerent ad Christum, & per fiduciam misericordiæ promissæ propter ipsum, acciperent remissionem peccatorum, & donum Spiritus sancti, quo iuuante, possunt præstare Deo spiritualem obedientiam.

Tertius error.

Lucidus presbyter, uidens Pelagium damnatum, quòd nimium tribuisset libero arbitrio, & donum gratiæ Christi extenuasset, sic extulit donum gratiæ, ut nihil prorsus tribuendum esse libero arbitrio affirmaret. Imaginabatur enim Deum propter meritum Christi, & misericordiam in eo promissam, quibusdam paucis ex posteris Adam, peccatum eius uelle remittere. Et hos uocari uasa misericordiæ præparata ad gloriam, ita ut perire non possent sua uoluntate, quicquid agerent, condonante eis Deo per gratiam omnia peccata propter Christum. Horum etiam bona opera, esse mera dona Dei, & soli gratiæ sic tribuenda, ut ne quidem obedientia humanæ uoluntatis, requireretur, quæ nulla esset agente hominem spiritu Christi. Multitudinem hominum dicebat à Deo reiectam propter pecca-

tum Adam, & hos uocari uasa iræ apparatus ad in-
teritum, quòd non possent seruari, nec credere Eu-
angelio : Et hos Deo uolente perire.

Occasio erroris Lucidi,

Vt Stoici alligabant Deum ad causas secundas:
& dicebant omnia necessario fieri propter connexi-
onem causarum secundarum cum prima causa.

Ita Lucidus presbyter cum Poëtis omnes acti-
ones humanas, dicebat pendere à uoluntate & di-
spositione Dei, nec quicquam uelle, aut agere posse
homines, nisi quod ante uoluisset agere, & uelle eos
Deus.

Et hanc imaginationem attulit ad scripturam,
et iuxta eam exposuit. Hæc & similia dicta : Multi
sunt uocati, pauci uerò electi. Et crediderunt om-
nes, quotquot præordinati erant ad uitam æternã.
Ex his colligebat, prædestinatos tantum posse cre-
dere. Et Deum paucos aliquot prædestinasse ad ui-
tam æternam, Et his solis facere potestatem cre-
dendi.

Confutatio erroris Lucidi.

Hic error confutatus est à synodo Lugdunensi,
& à Fausto Episcopo duobus libris. Et ab Augusti-
no in libro de prædestinatione sanctorum. Ac facile
potest refutari ex his & similibus scripturæ testi-
monijs, qui uult omnes homines saluos fieri, & ad
uiam ueritatis uenire. Nec ualet commentum, quo
dicitur, Hoc intelligendum esse $\chi\tau\iota\sigma\tau\epsilon\lambda\omega\varsigma$, nec
etiam inuentum humanæ rationis, duplicem esse in
Deo

Deo

Deo uoluntatem, Vnam signi, uel significatam, & reuelatam in uerbo, Aliam absolutam. Et de priore quidem uoluntate intelligendum, quòd Deus uult omnes homines saluos fieri. Et de posteriore Paulum dixisse: Voluntati eius quis resistit? Non ualet inquam hoc inuentum & falsum ex eo esse comprobatur, quòd Deus in Mose & Prophetis dicit se tradidisse uerbum, & huic addidisse miracula, ut ei fidem haberemus, & de sua uoluntate ex eo iudicaremus. Et in Euangelio clamat de filio docente: Hunc audite. Et Iohannes ait: Deum nemo uidit unquam, unigenitus, qui est in sinu patris, ipse enarrauit.

Iurat autem Deus per Prophetam: Viuo ego, dicit Dominus: Nolo mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur, & uiuat. Iuraret autem falsum, si uellet aliquos perire, & nollet conuerti.

Et Christus commentum refutat, dicens: Dico uobis: Ita gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente &c. Et non est uoluntas patris uestri, ut pereat unus de pusillis istis: Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad poenitentiam. Et Petrus inquit: In ueritate comperi, quòd non sit personarum respectus apud Deum, sed in omni gente, qui timet Deum, & facit iustitiam, acceptus est illi. Et Paulus cap. 2. ad Romanos ait: Gloria autem omnium operanti bonum, Iudæo primum, & Græco. Non est enim respectus personarum apud Deum. Eodem loco affirmat, Deum inuitare homi-
nes

nes ad poenitentiam. Et causam impoenitentiae reijcit in pertinaciam hominum. An ignoras, inquit, quòd bonitas Dei te ad poenitentiam adducit? Sed secundum duriciem tuam, et cor poenitere uestrum, thesaurizas tibi iram, in die irae & reuelationis iusti iudicij Dei, qui redditurus est unicuique iuxta opera sua. Clarè etiam testatur cap. s. Deum tradidisse filium, ut omnes homines seruarientur. Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.

Summa autem impietas est dicere, Deum inuidisse multitudini hominum salutem: & uoluisse hanc perire. Et atrox Christi iniuria est affirmare, eum non pro omnibus mortuum esse, & noluisse, aut non potuisse mereri omnibus salutem.

Grauem, inquit synodus Lugdunensis, in authorem retorquemus inuidiam: si dicamus, quòd possibilitatem capeffendae salutis noluerit ei dare, qui perijt, illi duntaxat, qui iam capere possit arbitrij libertatem, cum minimè negare possimus, quòd mandati praeuaricationem in sui iudicij examine damnabit. Qui enim non est obnoxius de suscepto, quomodo reus possit esse de perduto?

Quartus error.

Quia in refutatione hæresis Lucidi Presbyteri Faustus Episcopus, cui à Leonio Pontifice fuerat mandatum, ut eam nomine Synodi scriberet, multis claris scripturae testimonijs, & grauißimis rationibus, inter alios errores, illum etiam confutauit,
Christum

Christum non pro omnibus mortuum esse, nec me-
ruisse, ut per Spiritum sanctum in prædicatione
Euangelij donaretur uniuersis credendi potestas.
Iohannes Maxentius, qui contra usitatam Ecclesiæ
doctrinam, Non personam filij tantum, sed natu-
ram diuinam factam carnem contendebat. Et Chri-
stum uoluit dici non solum unam ex tribus perso-
nam: sed unum in trinitate, cum iuxta Augustini
doctrinam, cuius autoritate se defendebat, adiecti-
ua in neutro genere non personis, sed essentiæ tri-
buenda sunt. Dicimus enim Deum unum in trini-
tate, & trinum in unitate, non patrem aut filium &
Spiritum sanctum unum in trinitate, & trinum
in unitate. Hic inquam, Iohannes Maxentius non
solum Faustum Episcopum, sed etiam synodum Lu-
gdunensem, & Pontificem Hormisdam insimulauit
hæreseos, quòd non damnaret Dioscorum, et alios
sedis Apostolicæ legatos, qui malebant, Christum
dici unam in trinitate personam, quam unum in
trinitate. Et Faustum qui affirmabat, uolunta-
tem humanam excitatam à Spiritu sancto posse cre-
dere, & omnibus per prædicationem Euangelij fi-
eri hanc potestatem.

Vociferabatur enim, hoc non tantum contra do-
ctrinam Augustini, sed contra Paulum dici, cum is
affirmaret, quòd non omnium esset fides: & fidem
donum Dei esse, non ex uobis. Et Cyprianum id pro-
basse ex Pauli dicto: Quid habes, quod non acce-
pisti? Et Augustinum fateri, se hoc testimonio con-
uictum

uictum fuisse, ut confiteretur errorem suum: & quòd in libris ante Episcopatum scriptis dixisset, fidem in nobis esse ex nobis, Et quòd prædicato Euangelio assentiremur nostrum esse proprium.

Ex his sic colligebat Maxentius: Hic fatetur Augustinus errorem suum, quòd putauerit hominem ex libertate arbitrij posse assentiri Euangelij prædicationi. Igitur impietas est hoc affirmare, & oportet fateri, fidem esse donum Dei, quod non omnibus donatur: Et non omnes posse credere Euangelio, & uoluntatem in regeneratione pure passiuæ se habere.

Occasio Cacozelix Iohannis Maxentij.

Cùm Faustus dicat uoluntatem præuentam gratia oblata in prædicatione Euangelij, ut Augustinus loquitur, posse credere, aut potius uelle ei assentiri, & sic orare cum illo in Euangelio: Credo domine adiuua incredulitatem meam, Putat Maxentius aut simulat potius, se non aliter intelligere disputationem Fausti, quam quòd affirmet hominem sine auxilio Spiritus sancti posse credere, & hac fide mereri gratiam, ut dixit Pelagius: imò id ipsum Fausto obijcit, cum is, ut mihi non solum, sed synodo Lugdunensi, & Pontifici Hormisdæ uidetur, non de gratia, qua uoluntas præuenitur à Spiritu sancto per ministerium Euangelij, & quam Augustinus gratiam præuenientem, Scholastici primam gratiam uocant, sed de incremento gratiæ, uel ut Augustinus

&

Et Scholastici loquuntur de gratia concomitante,
suam disputationem uelit intelligi.

Nam clarè cap. 8. secundi libri, ait: Extollam
beneficia creantis, sed in immensum præferam redi=
mentis. Nec hoc quidem uidebor facere incautus, si
profitear, quòd aliquoties in dispositionibus no=
stris, non quidem in uitæ nostræ primordijs, sed dum=
taxat in medijs, gratias speciales, et ex accedenti
largitate uenientes, uoluntas nostra Deo ita ordi=
nante præcedat. Vtrum ita sit, sacra interrogemus
eloquia. Legimus in Euangelio dicentem Domi=
num: Quid tibi uis faciam? Vis sanus fieri? Et
cum uenitur ad Baptismum, prius accedentis uo=
luntas inquiritur, ut regenerationis gratia subse=
quatur. Nihil hic, ut opinor, redolet præsumti=
onis, cum hoc incessabiliter asseram, quòd Deo de=
beam ipsam uoluntatem, præsertim cum in omnibus
eius motibus, ad opus gratiæ referam, et inchoati=
onis initia, et consummationis extrema.

Altera occasio.

Cùm scriptura dicat mentem hominis post la=
psum Adam sic obtenebratam esse, quòd res spiri=
tuales intelligere nequeat. Et uoluntatem sic auer=
sam à Deo, ut credere non possit, nisi excitetur à
Spiritu sancto, putauit Maxentius per omnia sic
esse in renouatione, sicut in prima conditione. Et
uoluntatem nihil agere, sed purè passiuè se habere.
Confu=

Confutatio Iohannis Maxentij & Lucidi ex Augustino.

Augustinus in libro de spiritu & litera cap. 33. disertè quærit, An uoluntas, qua credimus, sit donum Dei, an uerò reliqua ex libero arbitrio insito animæ rationali in creatione, & quomodo intelligendum sit illud: Quid habes, quod non accepisti?

Respondet autem omnino concedendum esse, uoluntatem credendi esse donum Dei, iuxta dictum Pauli, & simul confitendum, quòd sit à libero arbitrio. Quandoquidem, inquit, uoluntas credendi de libero arbitrio surgit, quod anima rationalis cum crearetur accepit.

Deinde ita intelligendum esse illud: Deum uelle omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem ueritatis uenire, si scilicet rectè utantur libero arbitrio, in accipiendis donis Dei cum offeruntur, & cum iam acceperint. Vult, inquit, Deus omnes homines saluos fieri, & ad ueritatis agnitionem uenire, non sic tamen, ut illis adimat liberum arbitrium, quo uel benè, uel malè utentes iustissimè iudicentur. Quod cum fit, infideles quidem contra Dei uoluntatem faciunt, cum eius uoluntati non credunt. Sequenti capite, ex alterius persona petit exponi hoc clarius, ne dicatur Deus esse causa peccati, quod infideles non credendo per liberum arbitrium admittunt, si affirmetur fides esse donum Dei, non ex nobis, quia Paulus ait: Quid habes, quod non accepisti, et respondet fidem dici donum Dei, non tantum quòd

quòd sit ex libero arbitrio insito animæ rationali in
creatione : sed quia uoluntas in ministerio per Spi-
ritum sanctum excitatur ad credendum . Et pecca-
tum incredulitatis tribui libero arbitrio, propterea,
quòd in eius potestate sit credere, & non credere,
assentiri & dissentiri Euangelio, etiam cum fuerit
à Spiritu sancto per ministerium excitata.

Hæc, inquit initio 34. cap. disputatio, si sufficit,
sufficiat. Si autem respondetur, cauendum esse, ne
quis putet Deo tribuendum esse peccatum, quod ad-
mittitur per liberum arbitrium, in eo quod dicitur :
Quid habes, quod non accepisti ? Propterea etiam,
quòd uoluntas, qua credimus dono Dei tribuitur,
quia de libero extitit arbitrio, quod cum crearetur
accepimus. Attendat & uideat non tantum istam uo-
luntatem, diuino muneri tribuendam, quæ ex libero
arbitrio est, quod nobis naturaliter concreatum est:
uerum etiam uisorum suasionibus agit Deus, ut ue-
limus & credamus siue extrinsecus per Euangelicas
exhortationes, ubi mandata legis aliquid agunt, si
ad hoc admonent hominem infirmitatis suæ, ut ad
gratiam iustificantem credendo confugiat, siue in-
trinsecus, ubi nemo habet in potestate, quod ueniat
ei in mentem, sed consentire, uel dissentire propriæ
est uoluntatis.

His ergo modis quando Deus agit cum anima
rationali, ut credi (neq; enim credere potest quoli-
bet libero arbitrio, si nulla sit suasio, uel uocatio,
cui credat profecto, & ipsum uelle credere) Deus

D

opera=

operatur in homine, & in omnibus misericordia eius praeuenit nos. Consentiri autem uocationi, uel ab ipsa dissentire, sicut dixi, propria est uoluntatis, quae non solum non infirmant quod dictum est: Quid habes, quod non accepisti, uerumetiam confirmant.

Accipere quippe & habere non potest anima dona, de quibus hoc audit, nisi consentiendo, & per hoc quidem habeat. Accipere autem, & habere utique accipientis & habentis est.

Ex his manifestum esse potest, uoluntatem credendi dici donum Dei, & ab eo acceptum, & quia de libero surgit arbitrio, quod nobis in prima conditione inditum est diuinitus, & quia hoc ipsum excitatur per Spiritum sanctum uocantem & iuuantem in ministerio. Deinde esse liberi arbitrij, quod in eius potestate sit, excitantem & uocantem sequi, aut non sequi: hortanti & suadenti obtemperare aut repugnare, & doctrinae Euangelij assentiri, aut dissentiri, credere & fidem non habere.

Iniuriam igitur facit Maxentius Augustino, cum affirmat eum docere, fidem & uoluntatem credendi esse donum speciale & personale, quod non omnibus offertur, & non omnes qui audiunt praedicationem Euangelij (per quod Spiritus sanctus efficax est, & excitat mentes omnium audientium) posse credere, & uoluntatem pure passiuæ se habere in accipiendo fidei dono, & auxilio ad credendum diuinitus oblato.

Et

Etsi autem Augustinus in fine 34. cap. & alijs locis uideatur causam efficaciam ministerij Euangelij in audientibus doctrinam, referre ad prædestinationem, cum addit, Iam si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur ille suadeatur, ut persuadeatur: Ille autem non ita? Duo interim occurrunt, quæ respondere mihi placet, scilicet, O altitudo diuitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei: Et nuncquid est iniquitas apud Deum? tamen in libro de prædestinatione sanctorum euidenter demonstrat, neq; præscientiam Dei, neq; prædestinationem imponere uoluntati credendi aut non credendi, bene aut malè operandi necessitatem.

Integra & perpetua doctrina Augustini de prædestinatione, gratia & libero arbitrio, ex libro de prædestinatione sanctorum.

Difficile esse definire, quomodo libertas arbitrij constet cum præscientia & prædestinatione atq; gratia.

Tres inquit nodi nimis perplexi se inuicem nexu complicant, ut uix aliquis transeat, quin eis inhereat, Vnus, quo asseritur, quod soli prædestinati saluentur: Alter, quo astruitur, quod per solam gratiam homines fiant salui. Tertius, quo dicitur, quòd solum liberum arbitrium salutem operetur.

D 2

Occasio

Occasio erroris Lucidi Maxentiij, & aliorum iuxta Augustinum.

Putant enim quidam, quòd prædestinatio ad solos sanctos pertineat, cum dicat Apostolus: Quos autem præcognouit, eosdem & prædestinauit, & quos prædestinauit, eos etiam uocauit, & iustificauit & magnificauit.

Quid sit Prædestinatio?

Vnde ut sentiamus cum Apostolo, sciendum est nobis, quid sit prædestinatio, Hæc autem nihil aliud est, quam pro meritis cuiusq; uel ad gloriam, uel ad pœnam æternam, Dei præparatio.

Duplicem esse Prædestinationem.

Est autem duplex Prædestinatio, Vna bonorum ad gloriam, alia malorum ad pœnam.

Quòd præscientia & prædestinatio nullum cogunt uel ad bonè, uel ad malè operandum.

Sed quia quidam de prouidentia & præscientia mussitant, quasi hæc necessitatem hominibus inferant, sciendum est, quòd nec prouidentia aliquem compellit ad boni studium, nec prædestinatio ullum trahit necessitate ad uitæ præmium. Similiter præscientia nullum cogit ad peccatum, & prædestinatio nullum impellit necessitate ad supplicium. Qui autem præsciti sunt in malo uitam finituri, ad pœnam utiq; sunt præordinati.

Qui

Qui sunt præordinati ad gloriam,
ut ad supplicium, & propter
quam causam.

Ergo quos Deus præsciuit in filium credituros,
& mandata eius uoluntate seruaturos, hoc ante se-
cula ad uitam prædestinauit. Quos autem hoc mi-
nimè facturos præsciuit, hos à Regno gloriæ re-
probauit, & uasa iræ & contumeliæ, ad pœnam
destinauit.

Obiectio Lucidi Maxentiij & aliorum.

Sed obijcere solent, in Euangelio scriptum esse:
Pater dilexisti eos ante constitutionem mundi. Vi-
dentur enim ij necessitate saluari, qui ante exordi-
um mundi à Deo sunt dilecti.

Responsio Augustini.

Ad hoc respondendum est, quòd nihil Deo fu-
turum est, sed omnia sunt ei præsentia, quia iam se-
cit, quæ futura sunt. Omnes ergo iusti futuri, semper
in præscientia Dei fuerunt iusti. Et ideo ante mun-
di constitutionem sunt dilecti, & electi: sed suo
tempore pro qualitate meritorum, ad gloriam præ-
destinandi.

Quomodo intelligendum sit:
Iacob dilexi, Esau autem
odio habui:

Quia enim Iacob in præsentia Dei simplex fuit,
ideo eum Dominus dilexit. Contra uerò quia Esau

prophanus erat, ideo hunc odio habuit. Dilexi in
præterito, & odio habui, propter æternitatem po=
suit. Quia immutabile est omne, quod æternitas
fiendum prævidit.

Quod ex ὑποθέσει prædestinationis
non sequitur id esse necessarium,
quod ex eo colligitur.

Igitur licet necesse sit fieri quod Deus propo=
suit, præsciuit & prædestinauit: tamen propositum,
præscientia & prædestinatio nullam vim necessita=
tis alicui infert, quin quisq; faciat libero arbitrio,
quod vult. Et qui per liberum arbitrium declinant
à malo, & faciunt bonum, hi sunt populus eius, &
oues pascuæ eius. Qui autem per libertatem arbi=
trij deficiunt, & nulla necessitate cogente, sed spon=
te, seruituti inimici se subiiciunt, dum serui peccati,
dæmonibus, qui vitijs præsumunt, seruiunt. Hi sunt po=
puli Pharaonis, nec sunt de ouibus Christi, sed in in=
ferno ponendæ, & quos mors depascet.

Qui obdurantur, & qua
de causa.

Tales tot doctrinis auditis, & signis uisis, & tot
plagis perpeßis, incorrigibiles sunt, quia eos Do=
minus abiicit, cum eos in iniustitia iuste dereliquit.

Quod prædestinatio & gratia non
tollunt liberum arbitrium.

Itaq; præscientia & prædestinatio Dei immu=
tabiles & fixæ manent: Quia omnia, quæ Deus fi=
enda

enda præscit, & prædestinauit, indeclinabiliter fi-
ent. Gratia autem & liberum arbitrium salutem ho-
minis concordia fœdere operantur.

De libero arbitrio quid sit.

Arbitrium itaq; est propriæ uoluntatis iudici-
um, quid uelis, quid nolis. Hoc liberum dicitur, quia
non est necessarium: Sed quibus inest ratio, inest no-
lendi uolendiq; libertas.

Cur Deus dedit homini liberum arbitrium, quo sciebat eum uelle peccare.

Si quis autem dicat, non decuisse Deum d're ho-
mini liberum arbitrium, per quod eum peccare præ-
sciuerat. Hoc huiusmodi est, quasi diceret, scientiam
homini dare non oportuit, quia eum abuti præsciret.
Si enim hominibus scientiam non dedisset, nihil à
brutis distarent. Si liberum arbitrium non dedisset,
necessitati per omnia subiacerent, ut bestia, nec ul-
lum meritum apud Deum haberent. Oportuit igitur,
ut eis scientiam daret, qua creatorem agnosce-
rent, liberum etiam adderet arbitrium, qua liberè iu-
stitiam seruarent, per quam semper beati forent.

Quòd liberum arbitrium gratia præ- uenitur, ut ei cooperetur.

Ex gratia quippe præueniente bona uoluntas
diuinitus inspiratur. Et sic liberum arbitrium gra-
tiæ cooperatur. Igitur per liberum arbitrium siue
gratia Dei impossibile est aliquem saluari. Sed per

*gratiam libero arbitrio meritum imputatur, cuius
perseuerantia præmio coronatur.*

**Ex iusticia Dei & libero arbitrio est, quòd homines
damnantur.**

*Quòd igitur aliqui in decrepita ætate non sal-
uantur, ex iustitia Dei, & libero arbitrio esse non
ignoratur. Ex iusticia quidem, quia per gratiam ad
bonum non emolliuntur, sed in malitia indurari per-
mittuntur. Licet sæpè fons gratiæ largè in eos efflu-
at, & eis pœnitentiam ad horam tribuat, quam ipsi
mox abijciunt, & ut canis ad uomitum, ad uitia re-
deunt.*

*Ex libero arbitrio quia iusticiam oblatam reci-
pere nolunt, & iniquitatem magis diligunt.*

**Prædicatio causa salutis his, qui ob-
latam in ea gratiam accipiunt:**

**Respuentibus uerò eam, te-
stimoniũ iustæ con-
demnationis.**

*Illis uerò supra dictis, id est, qui iusticiam dili-
gunt, est uerbum Dei causa salutis, & uia ad ui-
tam. His autem qui oblatam ultro gratiam non re-
cipiunt, causa mortis, & testimonium ad interitum.
Hic Augustinus docet, gratiam offerri etiam his, qui
pereunt, & ideo eos perire, qui oblatam gratiam re-
cipere nolunt.*

Quomodo

Quomodo intelligendum sit: Nemo uenit ad me, nisi pater meus traxerit eum: Ex commentarijs in Euangelium Iohannis.

Si trahimur, inquit, ergo inuiti uenimus. Ergo uolentia adhibetur, non uoluntas excitatur? Intrare potest quis Ecclesiam nolens, accedere ad altare nolens, sumere Sacramentum nolens, credere non potest nisi uolens.

Si corpore crederetur, fieret in nolentibus: Sed corpore non creditur, Apostolum audi: Corde creditur ad iusticiam: ore autem confessio fit ad salutem. De radice cordis surgit ista confessio. Cum ergo corde credatur, quo nemo utiq; facit inuitus: qui autem trahitur, quasi cogi uidetur, quomodo istam soluimus quaestionem: Nemo uenit ad me, nisi pater meus traxerit eum? Trahitur quis, ergo inuitus uenit: Noli, inquit, cogitare, te inuitum trahi, trahitur animus etiam amore.

Contemnenda esse eorum iudicia, qui contendunt, uoluntatem pure passiuè se habere.

Nec timere debemus, ne ab hominibus, qui uerba perpendunt, & à rebus maximè diuinis longè remoti sunt, si in hoc scripturarum sanctarum Euangelij uerbo reprehendamus, & dicatur nobis, quomodo uoluntate credo, si trahor? Ego inquit, dico, parum est uoluntate, uoluptate etiam traheris.

D S

Quid

Quid est trahi uoluntate? Delectare in Domino,
& dabit tibi petitiones cordis tui. Est quaedam uo=
luptas cordis, cui panis coelestis est suauis. Porro sicut
Poeta dicere licuit: Trahit sua queng; uoluptas:
non necessitas, sed uoluptas, non obligatio, sed delectatio:
quantò fortius nos credere debemus trahi
ad Christum, qui delectatur ueritate, delectatur iusti=
cia, delectatur sempiterna uita, quod totum Chri=
stus est. Hæc Augustinus.

Confutatio Lucidi, Maxentij & ali=
orum, qui eos sequuntur, ex doctrina
Ambrosij de libero arbitrio.

In priori libro de uocatione gentium triplicem
ponit in homine uoluntatem: sensualem seu car=
nalem, quæ non erigitur supra motum, qui de sen=
sibus nascitur: Animalem, quæ se attollere potest
ad cognitionem disciplinarum, & uirtutum, & in=
quisitionem naturæ ac summi boni. Et hanc uagam
& incertam esse ait, & sæpè errare, sicut ad Ro=
manos primo dicitur: Vani facti sunt in cogitati=
onibus suis.

Tertiam spiritualem, quæ est à Spiritu sancto
reparante naturam, ut quod in hominis uoluntate
agit, per ipsam etiam agat.

Voluntatem excitari à Spiritu san=
cto, nec tamen ideo tolli libe=
rum arbitrium.

Nemo

Nemo fidat suis uiribus, quæ cum erant integræ, non steterunt, sed per illum quærat uictoriam, qui solus non est uictus, & in omnibus uicit. Et si quærit, non dubitet, quærendi affectum ab illo se accepisse, quem quærit. Nec quia Spiritu Dei agitur, ideo putet, se libero arbitrio carere, quia ne tunc quidem perdidit, quando Diabolo uoluntate se dedit, à quo iudicium uoluntatis deprauatum est, non ablatum.

Quomodo Spiritus sanctus excitet uoluntatem, ut ipsa ei cooperetur in iustificatione.

Gratia quidem in omnibus iustificationibus principaliter præeminet, suadendo exhortationibus, monendo exemplis, terrendo periculis, incitando miraculis, dando intellectum, inspirando consilium, corq; ipsum illuminando, et fidei affectionibus imbuendo.

Sed etiam ipsa uoluntas hominis subiungitur ei, atq; coniungitur, quæ ad hoc prædictis est excitata præsijs, ut diuino in se cooperetur operi, Et incipiat exercere ad meritum, quod superno semine concepit ad studium, de sua habens mutabilitate si deficit, de gratiæ opitulatione quod proficit.

Quòd gratia offertur omnibus, & homines ex proteruia eam respuant.

Quæ opitulatio per innumeros modos, siue occultos, siue manifestos omnibus adhibetur. Et quòd
à mul=

*à multis refutatur, ipsorum est nequitia. Quòd au-
tem à multis suscipitur, & gratia est diuina, & uo-
luntatis humanae.*

**Initia profectus, & perseuerantiam
esse simul à gratia & libe-
ro arbitrio.**

*Siue igitur initia, siue profectus fidelium, siue
ad finem usq; perseuerantiam cogitemus, nulla spe-
cies cuiusq; uirtutis occurrit, quæ uel sine dono di-
uinæ gratiæ, uel sine consensu uoluntatis habeatur
humanae. Ipsa enim gratia hoc omni genere meden-
di atq; auxiliandi agit, ut in eo, quem uocat pri-
mam sibi receptricem, et famulam donorum suorum
præparet uoluntatem.*

**Neq; fidem, neq; ullam uirtutem esse
sine consensu uoluntatis.**

*Nam uirtus nolentium nulla est, nec potest asse-
ri uel fidem, uel spem, uel caritatem eis inesse, quo-
rum ab his alienus est consensus.*

**Fidem concipi prædicatione, &
ueris pauoribus,**

*Hunc consensum non solum cohortatio prædi-
cantium, & incitamenta doctrinæ, sed etiam metus
gignit, sicut scriptum est: Initium sapientiæ timor
Domini, qui quantislibet terroribus inferatur, non
aliud agit, nisi ut illum, quem fecerat timentem, fa-
ciat & uolentem.*

Non

Non consequitur: Homines trahuntur, Ergo non ueniunt uoluntate.

Non enim esset, unde traherentur, si sequaces fide, & uoluntate non essent: quoniam qui non credunt, nec trahuntur omnino, nec ueniunt. Neque enim accedunt, qui dissentiant, sed recedunt. Qui igitur ueniunt amore ducuntur: dilecti enim sunt, & dilexerunt, quæsi sunt, & quæsierunt, & quod uoluit Deus eos uelle, uoluerunt.

Quòd Deus uult omnes saluos fieri, & iuuat incredulos, ut credant, liberumque facit credentibus, ut in fide permaneant.

Igitur qui credunt, iuuantur, ut in fide maneant: qui non credunt, iuuantur ut credant. Et quem admodum illi in sua potestate habent, ut exeant, ita isti in sua, ne ueniant, fitque manifestum, quòd diuersis & innumeris modis uult Deus omnes homines saluos fieri, & ad uiam ueritatis uenire, sed qui ueniunt, Dei auxilio diriguntur, qui non ueniunt, sua pertinacia reluctantur.

Quòd uexatio det intellectum, non auferat.

Cum igitur timor hic per quandam uim magni terroris immittitur, non ibi ratio extinguatur, nec intellectus auferatur, sed illa potius, quæ mentem premebat,

mebat, caligo discutitur, ut uoluntas prius deprauata atq; captiua libera & recta efficiatur. Vnde sicut animus nihil uirtutis capit, nisi radium acceperit ueri luminis: ita gratia nihil ei, quem uocat, affert, nisi in eo oculos aperuerit uoluntatis. Hæc Ambrosius.

Refutatio Lucidi, Maxenti, & eorum, qui eos sequuntur ex doctrina sancti Bernardi in libello de libero arbitrio.

Istic disertè quærit, quomodo possit aliquid tribui libero arbitrio in conuersione hominis, eum Paulus quicquid boni esse potest, hoc est, & cogitare & uelle, & perficere, tribuat Deo pro suo bona uoluntate. Et sic respondet: Sic Deus hæc tria, id est, cogitare, & uelle, & perficere, operatur in nobis, ut primum sane sine nobis, secundum nobiscum, tertium per nos facit. Siquidem immittendo bonam cogitationem nos præuenit: quia enim neminem bonum innuerunt, neminem saluat, quem non præuenit. A Deo ergo sine dubio est salutis nostræ exordium, nec per nos utiq; nec nobiscum. Verum consensus est operis nostri, ut si non ex nobis, non iam tamen sine nobis.

Et post pauca. Sic autem ista operatur cum libero arbitrio, ut in primo tantum illud præueniat: In cæteris cooperetur, ita tamen, quod à sola gratia ceptum, pariter ab utroq; perficitur, ut mixtim,
non

non singulatim, simul, non uicissim per singulos profectus operentur, non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum & singula individuo opere peragunt, totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa.

Ex his omnibus facile intelligi potest, quæ sit libertas uoluntatis in conuersione, & regeneratione, & quomodo illa fiat, ac quatenus sit similis generationi & creationi, & qua ratione ab his differat. Deus ut in conditione, & generatione, sic in renouatione & regeneratione est pater. In conditione dicit, & res uerbo fiunt, ac spiritu fouentur sine ullo motu proprio. In regeneratione etiam dicit, & mittit Doctores Euangelij, per quorum ora loquitur, & per uerbum Christi seminat in corde bonam cogitationem. Hac fouetur à sancto Spiritu, non aliter, quam semen in utero ab insito spiritu uitali spermatis. Et sicut mulier ex malitia potest susceptum semen eijcere, & amaritudine pharmacorum enecare: sic cor humanum ex sua nequitia & amarulentia, instigante malo spiritu, potest dulce semen uerbi Dei expellere, & bonitati sancti Spiritus sua uiter per exhortationem trahentis ad Christum resistere. Et sicut bonæ matri facienti suum officium, ut conceptum semen retineat, & embrioni alendo succum boni sanguinis subministret, Deus uerbo potentiae creationis adest, in formandis & distinguendis membris, & in foetu animando: ita Deus uerbo potentiae regenerationis, quod est Euangelium, adest homini

homini, illud suscipienti, & se ex eo sustentanti, cum auxilio, ad illustrandos oculos mentis, & liberandam à captiuitate Diaboli uoluntatem, ut in Euangelio uoluntatem Dei à filio reuelatam intelligere, & huic assentiri possit. Ad hunc modum fieri regenerationem, Christus in Euangelio ad Nicodemum: & in parabola de seminante. Et Iacobus, in Epistola docet, cum inquit: Voluntariè enim genuit nos uerbo ueritatis, ut simus initium aliquod creaturæ eius. Et addit: Quapropter suscipite insitum uerbum, quod potest seruare animas uestras. Et Paulus uocat Euangelium potentiam Dei omni credenti, quod Deus per ministerium doctrinæ potentiam suam exerit, & efficax est ad conuertendos homines, & eos seruandos per illud. Deus igitur ad hunc modum regenerat, renouat & recreat mentes, aufert corda lapidea, & emollit prædicatione poenitentiae, & ueris pauoribus incussis animis, ex uisis signis & miraculis, ut in Aegypto, & ad mare rubrum, & ex resuscitatione mortuorum. Vnde cuiusdam Christus in Euangelio ait: Nisi signa & prodigia uideretis, non creditis: aut certè ex sensu iræ Dei inter flagella. Vexatio enim dat intellectum. Et ut Ambrosius ait: Ingens metus discutit mentis caliginem, ut in Manasse & Paulo, & populo Israelitico, iuxta dictum Psalmi: Cum percuteret eos, quærebant eum, subito reuertebantur, & diluculo ueniebant ad eum, & secundum parabolam Euangelij de filio prodigo. Dat etiam Deus leges suas in
cordi=

dibus, & in uisceribus scribit eas: quia per ministerium Euangelij, lectionem, auditum & meditationem sacrorum librorum Spiritus sanctus est efficax in animis, sicut Paulus docet, cum ait, Corinthios esse suam Epistolam scriptam non atramento, sed spiritu Dei uiuentis in cordibus eorum.

Sic Deus per uocem sui filij in ministerio Euangelij excitat a morte, illustrat mentes & uiuificat, sicut Zacharias in cantico de baptistæ prædicatione ait: Et tu puer diceris Propheta altissimi: præibis enim ante faciem Domini, ad parandas uias eius, Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum, per uiscera misericordiae Dei nostri, in quibus uisitauit nos oriens ex alto, ut illucescerit his, qui in tenebris, & in umbra mortis sedent. Sic Esaias describit efficaciam ministerij Euangelij, dicens: Populus qui ambulabat in tenebris, uidit lucem magnam. Habitantibus in tenebris, & regione umbræ mortis lux orta est eis. Et addit uocem Euangelij: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, ut doceat se de luce in ministerio lucente loqui.

Christus igitur luce Euangelij illustrat cæcas mentes, & captiuis a Diabolo facit potestatem credendi, ut fiant filij Dei, sicut in eodem loco dicitur: Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui crediderunt in nomine eius.

Hæc beneficia offeruntur omnibus in ministerio, & per id fit potestas uniuersis & singulis illa recipiendi

E

piendi

piendi, & credendi. Quòd autem alibi ait: Non omnium est fides: ipse exponit se, cum ait: Sed non omnes obediunt Euangelio. Et his, qui sunt contentiosi, & non acquiescunt ueritati, obtemperant autem iniustitiæ erit tribulatio & angustia. Et sicut Iannes & Mambres restiterunt Mosi: ita ij resistunt ueritati. Illi enim qui oppugnant agnitam ueritatem traduntur in reprobam mentem, & excæcantur à Diabolo, sicut Paulus inquit: Qui cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed ueritatem detinuerunt in iniustitia. Et alibi: Quod si opertum est Euangelium nostrum in his qui pereunt est opertum, quibus Deus huius seculi excæcauit oculos infidelium, ne illucesceret illis gloria Christi.

Quia enim ad lucem oculos claudunt, ne uideant, & à ueritatis prædicatione auditum auertunt, & ad fabulas conuertuntur: ideo iusto iudicio deseruntur à Deo, & permittuntur tyrannidi Diaboli, sicut illi, de quibus Paulus ait: Et quia non acceperunt ueritatem dilectionis, immittet illis Deus efficaciam illusionis. Et Christus inquit: Ego ueni in nomine patris mei, & me non recepistis, si alius uenerit in nomine suo, illum recipietis.

Isti etiam obdurantur à Diabolo, nec possunt credere uisis portentis, & prodigijs, sicut de Pharaone dicitur. Mose enim clare ait, & aggravatum est cor Pharaonis. Et uidens Pharaon, quòd data esset requies, ingrauauit cor suum. Quia autem hæc
fiunt

fiunt à mala uoluntate suadente Diabolo, & per-
mittente Deo. Ideo etiam eodem loco Mose scribit,
dixisse Deum: Ego indurabo cor Pharaonis. Quia
ipsa obduratio est pœna contumaciæ, persecutio-
nis, & incorrigibilitatis: Et Deus suam contume-
liam in Diabolis, & hominibus, qui eorum perti-
naciã sequuntur, punit excæcatione & obdura-
tione. Sunt enim ij proprio iudicio condemnati, si-
cut Paulus ait, hæreticum hominem post unam &
alteram admonitionem uitabis, Sciens, quòd is sub-
uersus sit, & proprio iudicio condemnatus.

De horum igitur similibus Iohannes dicit, quòd
tot signis uisis non poterant credere, quia de illis
dictum fuerat ab Esaia: Excæcauit oculos eorum,
& indurauit cor eorum.

Ita igitur intelligenda sunt illa: Non omnium
est fides, Dei enim donum est. Et, Quid habes, quod
non accepisti? Quòd non omnes obediãt Euange-
lio, nec accipiunt oblatam gratiam, aut in uanum
accipiunt, sicut illi, quos Paulus hortatur, Videte,
ne in uacuum gratiam Dei accipiatis. Et nequa-
quam imaginandum est, quòd Deus non omnibus
offerat gratiam, aut quòd per ministerium non sit
efficax in omnium animis, nec faciat uniuersis cre-
dendi potestatem, aut quòd Christus non meruerit
sua intercessione & morte, ut toti generi humano,
& singulis unã cum ministerio hæc offerentur, aut
quòd non intercesserit ex æquo pro cunctis, aut
quòd paucis aliquot beneficium redemptionis faueat,

Et inuideat multitudini, aut quòd eius meritum non fuerit tantum, ut pro omnibus satisfacere potuerit, aut Deus non acceptarit illud pro uniuersis.

Non enim est personarum respectus apud Deum, qui uult omnes homines saluos fieri, et ad uiam ueritatis uenire. Ideoq; uocat omnes per ministerium: et cum uocat, uerè uult credere, et adiuuat ut credant, ut Paulus docet ad Romanos 10. Et in cap. 5. clare inquit: Qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Et qui fieri potest, ut unà cum eo non omnia nobis donauerit? Et Iohannes ait: Qui est propiciatio pro peccatis nostris, nec pro nostris tantum, sed pro peccatis totius mundi. Et Paulus inquit: Fidelis sermo, et dignus, qui ab omnibus accipiatur. Christus Iesus uenit in hunc mundum, ut peccatores saluos faceret. Imò Christus clarè dicit: Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Et uerè dico uobis, quòd maius est gaudium in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quàm super nonaginta nouem iustis, qui non habent opus pœnitentia.

Omnino igitur statuendum est, promissiones Euangelij esse uniuersales, et ad omnes pertinere, et accipi posse à singulis, uniuersis, et quòd Deus non uult mortem peccatoris: Nec delectatur exitio hominum, et uerè id uelit, quod dicit se uelle, cum per seipsum, et Prophetas ac Apostolos clamat: Pœnitentiam agite, et credite Euangelio: Conuertimini ad me in toto corde uestro.

CUR

Cur enim uidens ciuitatem fleuit super eam, dicens: si cognouisses & tu, si noluisset homines conuerti? Et quare tam grauitur comminatur dicens: Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis? An putamus eum mentiri, cum ait: Hierusalem, Hierusalem, quoties uolui congregare filios tuos, sicut gallina congregat pullos sub alas, & noluisti?

Simplex & plana formula docendi
de libero arbitrio.

Quid significat.

Arbitrium dicitur ab arbitrari: significat autem hoc uerbum opinari, & iudicare de rebus non euentibus ex probabili aliqua ratione, cum accedit affectio uoluntatis.

Quid sit: & cur dicatur
liberum.

Etsi iudicium proprie pertinet ad intellectum, sicut electio ad uoluntatem: tamen in libero arbitrio complexi sunt latini scriptores utrunq; hoc est, iudicium rationis, et electionem uoluntatis. Ideo sic definitur ab Augustino in lib. de predestinatione sanctorum: Liberum arbitrium est propriae uoluntatis iudicium, quid uelis, quid nolis. Dicitur autem liberum: quia non est necessarium: nam in his, quibus inest ratio, ipsi insita est nolendi uolendiq; libertas.

E 3

Que

Quæ requiruntur ad liberum arbitrium ?

Duo sunt, quæ adesse oportet, ut uerè arbitrium dicatur liberum, scilicet rectum iudicium intellectus, & libera electio uoluntatis.

In statu naturæ integræ uera fuit
arbitrii libertas.

Vera & perfecta arbitrii libertas fuit in statu naturæ integræ, quando nullus erat error in intellectu: nulla perturbatio in uoluntate. Homo enim conditus erat ad imaginem Dei, ut Mose ait. Et hæc imago in sapientia & iusticia & spiritali, ut Paulus docet, præcipuè relucebat. In rerum spiritalium & diuinarum intelligentiæ claritate refulsit imago τοῦ λόγου, qui est sapientia patris. In iustæ uoluntatis rectitudine spiritali, similitudo cernebatur bonitatis Spiritus sancti. Et quia potentia patri tribuitur, ne quid deesset rationi imaginis, in potentia hominis, qua imperabat animantibus in mundo inferiori, conspicua fuit potentia creatoris, qua animis, cœlestibusq; corporibus dominatur.

Habuit igitur homo uerum iudicium de rebus spiritalibus, & intellexit ueram sententiam legis diuinæ sine ullo errore. Quanta autem fuerit eius scientia de natura corporali, ex eo facile intelligi potest, quòd Deus adduxit res uniuersas ad Adam, ut uideret, quomodo uocaret eas. Et quicquid, inquit Mose, nominis eis indidit, id ipsum est nomen eius.

eius.

eius. Oportebat igitur eum perfecte naturas eorum,
quibus praefectus erat, & quibus nomina indidit
cognoscere.

Habuit etiam rectam uoluntatem, aequitatis &
iusticiae amantem, nec fuit in ea ullum $\omega\alpha\theta\theta$, aut
ulla perturbatio. Liberè igitur sine ullo errore, aut
ulla perturbatione iudicabat, & eligebat, & libe=
rum habuit iudicium & arbitrium, etiam in rebus
spiritualibus.

Postquam autem mulier sinebat se sophistica ser=
pentis decipi, & uir sciens ac uolens contra consci=
entiam, elegit magis offendere Deum conditorem
suum, quam mulierem, amisit sapientiam & iusti=
ciam spiritualem, in quibus lucebat imago Dei, spo=
liatus ab illo primo homicida diabolo etiam sua po=
tentia, qua mundo inferiori imperabat.

Cum igitur homo, ut est in parabola Euangelij,
incidisset in latrones, spoliatus est libero iudicio, &
libera electione in rebus spiritualibus: & intelle=
ctum habuit obtenebratum per ignorantiam spiri=
tualis sapientiae, & uoluntatem auersam à Deo, &
studio ueritatis, & iusticiae, atq; conuersam ad cre=
aturas, admirationem sophisticas & amorem iniqui=
tatis, remansitq; uestigium tantum prioris libertatis,
in iudicando de rebus sensui subiectis, & electione
earum, quae sapientiae carnis expetenda, aut fugien=
da esse uidebantur.

Sic enim Paulus quaeritur, quòd animalis homo
non percipit illa, quae sunt spiritus Dei. Et Christus

ait : Quod natum est ex carne, caro est. Item, Caro
& sanguis non reuelauit tibi. Et in Psalmo dicitur,
Omnes declinarerunt, simul inutiles facti sunt. Et
in Genesi : Vidit Deus, quòd omnis cogitatio cordis
humani propensa esset ad malum omni tempore.

Vt autem sophistica serpentis totum genus hu=
manum in Adamo amisit liberum arbitrium, id est,
iudicium liberum de rebus spiritalibus : & electi=
onem liberam eorum, quæ Deo placent & proban=
tur : ita ueritate diuinitus patefacta & prædicata
à filio Dei in paradyso, Adam hæc recepit, fuitq;
illa doctrina, & tota actio proposita pro exemplo,
quo discerent homines, quomodo liberum arbitri=
um amitterent, & recuperarent.

Serpens mentiendo, eos non esse morituros pro=
pter transgressionem præcepti efficit, ut mulier pu=
taret, Deum lusisse in comminatione, & ut securè
hanc contemnerent.

Filius Dei uerissima prædicatione affirmans,
eos morituros pro inobedientia, hoc egit, ut senti=
rent iram Dei contra peccatum, & à conspectu fu=
roris sui fugerent, & inter densiores horti arbores
se occultarent. Et poenarum inflictio, eorum ocu=
los, ut suam cernerent nuditatem, aperuit.

Serpens falsa promissione æqualitatis scientiæ
diuinæ liberum arbitrium & electionem uoluntatis
liberam perturbauit ambitione.

Filius Dei edita dulcissima & uerissima pro=
missione de uenturo semine mulieris, quod contere=
ret

ret

ret caput serpentis, spe uictoriae, ad fiduciam misericordiae suauiter attraxit. Et quia Adam non reluctabatur, sed trahentem credendo sequi cupiebat, & petebat se iuari, ut fidem certam promissioni haberet, liberatus est à tyrannide Diaboli, & facta est potestas, ut fide fieret filius Dei.

Hac uia & ratione hominem spoliatum & uulneratum, ac semiuiuum relictum à latronibus curatum esse à Samaritano, Christus narrat. Id est, infusione uini in uulnera, cuius acrimonia & austeritas putredinem arceret, hoc est, praedicatione poenitentiae, & sensu irae Dei, quo putrefacta uulnera sua curata fuisse Propheta testatur, cum inquit: Domine ne in ira tua arguas me, neq; in furore tuo corripas me. Putruerunt & corruptae sunt uibices meae, à facie insipientiae meae.

Deinde infusione balsami, mordacitatem uini mitigantis, id est, annunciatione suauissimae promissionis Euangelij, & remissionis peccatorum, per fidem in Christum.

Per haec duo pharmaca, id est, praedicationem poenitentiae, & remissionis peccatorum, sanat filius Dei semiuiuum: renouat et regenerat mentes. Nam in praedicatione poenitentiae est mors, & sepultura ueteris hominis: in annunciatione remissionis peccatorum, resuscitatio noui hominis ad uitam spiritualem, ut Paulus ad Romanos sexto docet.

Ideo enim uocat Euangelium potentiam Dei. Et docet gloriam Dei in eo conspici, & per eius praedicationem

E S

dicati-

dicationem Deum tam efficacem esse ad illustrandas mentes spiritali & diuina luce, & corda renouanda, quam fuerit olim in creatione rerum, & illuminando mundo, sensibili & uisibili lumine, cum dixisset fiat lux Deus inquit, qui dixit de tenebris splendescere lumen, ipse illuxit cordibus nostris per illuminationem gloriae Dei in faciem Iesu Christi.

Eodem loco docet mentes illustrari praedicatione Euangelij, non aliter, quam facies Moſis ex colloquio Domini. Si enim inquit ministerium mortis fuit in gloria, quanto magis ministerium uitae erit gloriosum? Iſtic etiam manifeste affirmat cauſſam, propter quam homines non illustrantur luce Euangelij, hanc esse, quod ponant uelamen super faciem suam, & ipsi sibi tegunt oculos, ne illucescat illis gloria Dei. Ideoq; hortatur, ne ponamus uelamen super oculos, sicut Iudaei, quorum facies, inquit, sunt uelatae usq; in hodiernum diem. Ad hunc modum Christus ait, se uenisse in mundum, ut illuminaret homines, Et eos odio lucis claudere oculos, & amare, ac quaerere tenebras, ne conspicua fiat eorum turpitude.

Si per praedicationem Euangelij, & testimonia huic addita non offerretur sufficiens auxilium ad credendum omnibus hominibus, illis etiam, qui propter incredulitatem damnantur, cur Christus inquit: Si non uenissem, & eis locutus fuisset, peccatum non haberent? Nunc autem excusationem
non

non habent de peccato suo : quia uiderunt & ode-
runt me , & patrem meum.

Et quare ait : Spiritus sanctus cum aduenerit,
is arguet mundum de incredulitate , quia non cre-
dunt in me. Si totus mundus, & omnes homines non
possunt audito Euangelio credere ?

Paulus ad Romanos decimo clarè docet, singulis
& uniuersis offerri per prædicationem Euangelij,
gratiam Dei, & auxilium Spiritus sancti, & Deum
ita præstare promissiones uniuersales : Ideoq; non
esse $\pi\theta\omicron\sigma\omega\pi\lambda\eta\psi\iota\alpha$ apud Deum, quòd miserit do-
ctores ad omnes gentes in uniuerso mundo. Et pec-
catum incredulitatis docet, tribuendum inobedien-
tiæ hominum. Cum enim collegisset promissiones
uniuersales ex Prophetis : Omnis qui credit in eum
non confundetur, & similes. Eas deinde sic exponit :
Nam idem Dominus omnium, diues in omnes , qui
inuocant eum.

Et ex his infert , oportuisse Euangelium prædi-
cari in uniuerso mundo , quòd sine prædicatione
non possit esse fides, aut inuocatio, & quòd per mi-
nisterium doctrinæ, Deus præstaret suas promissio-
nes.

Quomodo, inquit, inuocabunt eum, in quem non
crediderunt : quo autem pacto credent ei , de quo
non audierunt ? Et qua ratione audient sine præ-
dicante ? & qui fieri possit, ut prædicent, nisi mit-
tantur ? q. d. Ingens est hoc beneficium, quòd mise-
rit Deus doctores Euangelij ad omnes gentes , &
Euange-

Euangelium sit in toto orbe prædicatum, ut testaretur promissiones uniuersales de Christo pertinere ad omnes, & se hac ratione eas præstitisse, & efficaciter uelle omnes homines saluos fieri, & ad ueritatis agnitionem uenire, sicut prædixit per Esaiam: Quam speciosi pedes Euangelizantium pacem, Euangelizantium bona.

Si enim non misisset prædicatores ad omnes gentes, non potuisset Spiritus sanctus eos de peccato, & quòd non credant, arguere. Nunc uerò excusationem non habent, sed pereunt propter inobedientiam, Et quòd Deus efficax sit in auditoribus Euangelij, & offerat eis auxilium & potestatem credendi, colligit in conclusione, cum addit: Fides igitur ex auditu, auditus autem per uerbum Christi, quasi diceret, sic fidem esse donum Dei, quod illud cum auditu Euangelij omnibus accipere uolentibus offerat, & donet.

Deinde incredulitatem reijcit in hominum inobedientiam, cum addit: Sed non omnes obediunt Euangelio. Non putauit Paulus, hoc sibi contra hanc collectionem opponendum esse: Non sufficit, quòd audierunt, & fides non est ex auditu. Hoc enim pro $\bar{\upsilon}\pi\theta\epsilon\sigma\iota$, & confessio, haberi uoluit. Sed hoc tantum obijciendum fore iudicauit: Non omnes audierunt. Ideoq; & sibi per occupationem obiecit, sed dico, nunquid non audierunt? Et quidem ex Psalmi uersiculo, id falsum probat: In omnem terram exiit sonus eorum, & in fines orbis terræ uerba eorū.
Postea

Postea adiungit probationem eius quod dixit :
Sed non omnes obediunt Euangelio. Et clare docet
ex Mose, & Esaia : Incredulos contra conscien-
tiam peccare, & agnitæ ueritati contradicere.
Nunquid ait Israel non cognouit? Non dixit, Non
audiuit, sed ait, Non cognouit, q. d. quòd non
possit prætexere inobedientiæ erga Euangelium
ignorantiam : quandoquidem gentes, quibus illi se
præferunt, propter intelligentiam testantur eos non
ex ignorantia, sed ex malitia contradicere Euange-
lio. Mose, inquit, dicit : Ego prouocabo uos, in gen-
te, in gente non intelligente exacerbabo uos. Sic enim
Lucas factum narrat. Cum uidiissent, inquit, Iudæi,
quod gentes fidem haberent his, quæ à Paulo dice-
bantur, concitauerunt turbam. Et uicissim audie-
rint, Oportebat uobis primum loqui uerbum Dei :
sed quoniam repulistis illud : & indignos uos iudi-
catis uita æterna : Ecce conuertimur ad gentes.

Et quid potest clarius dici ad probandam incre-
dulitatem tribuendam pertinaci malitiæ hominum
resistenti Spiritui sancto, quam quod Paulus addit
ex Esaia : Tota die exaudi manus meas ad popu-
lum non credentem, sed contradicentem mihi, qui
ambulant uias non bonas sed post peccata sua. Et in
hanc sententiam Stephanus Iudæis ait : Vos dura
ceruice, & in circumcisis cordibus semper restiti-
stis Spiritui sancto. Est igitur fides donum Dei,
quod sine auditu uerbi non datur. Neq; illud sine do-
ctoribus audiri potest, ac ne illi quidem docere, nisi
diuini-

diuinitus mittantur. Vt manifesto miraculo Deus declarauit misso Philippo ad Eunuchum, & Petro ad Cornelium. Putasne inquit Philippus, quod intelligas, quæ legis? Respondit ille, Et quomodo possum sine doctore intelligere?

Et Christus iubet Ecclesiam à se petere, ut extrudat operarios in messem.

Et Paulus ait, ideo Christum ascendisse in altum, ut daret doctores ad conseruationem ministerij.

Putabimus eum, qui ascendit in altum, ut daret doctores ad conseruationem ministerij, per doctrinam non esse efficacem in cordibus eorum, qui audiunt prædicationem?

Erit ne ministerium uitæ mortuum, cum ministerium mortis fuerit gloriosum, Et Deus per id imperitus est spiritum timoris?

Euangelista de ministerio Baptistæ ait: Hic uenit in testimonium, ut omnes crederent per illum.

Et Zacharias pater baptistæ de efficacia ministerij filij, inquit: Eum daturum scientiam plebi in remissionem peccatorum.

Archangelus autem addit, quod conuerterit corda patrum in filios, & insipientes ad sapientiam iustorum.

Christus autem ad Paulum de efficacia prædicationis Euangelij concionatur, quod aperiat oculos cæcorum, ut conuertatur à tenebris ad lucem, & à potestate sathanæ ad Deum. Et Paulus de suo ministerio ait: Posuit in nobis sermonem reconciliati-
onis.

onis. Itaq; in nomine Christi legatione fungimur:
tanquam Deo per nos obsecrante rogamus pro
Christo reconciliamini Deo.

Si Christus per ministerium Euangelij nos rogat,
ut Deo reconciliemur, quæ dementia est dicere, cum
non uelle nos seruari?

Et quæ ingratitude est hæc beneficia extenua=
re, & dicere eum inuidere hæc multitudini, & fa=
uere tantum aliquot paucis?

Et summa impietas est dicere, aut non potuisse
eum satisfacere pro genere humano, aut Deum non
tanti fecisse obedientiam unigeniti filij ad mortem,
ut pro ea noluerit esse propitius, & donare
illa omnibus, sine quibus non possent
seruari, & peruenire ad agni=
tionem ueritatis.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

481

Th. evang. pol. 9/10

